

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Перспективний аналіз досягнення Цілей сталого розвитку ООН»
здобувача Хітрової Анастасії Олексіївни

Науковий керівник: *к.е.н., доцент кафедри європейської економіки й бізнесу*
Любачівська Р.З.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: *д.е.н., доцент Федірко О.А.*

(підпис)

Київ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Міжнародні економічні відносини

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

29 «Міжнародні відносини»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

С.І. Ткаленко

(підпис)

(ініціали, прізвище)

20 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.А. Федірко

(підпис)

(ініціали, прізвище)

20 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Хітрової Анастасії Олексіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної)

форми навчання

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Перспективний аналіз досягнення Цілей сталого розвитку ООН»

Тему затверджено наказом ректора Університету від " _____ " _____ 20__ р. № _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах офіційної звітності ООН, UNDP, OECD, Держстату України, а також наукових публікацій з теми сталого розвитку

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретико-методичні основи аналізу досягнення Цілей сталого розвитку ООН <i>(Термін подання – до 10 березня)</i>
Розділ 2	Аналітичний огляд стану досягнення Цілей сталого розвитку ООН у світі та Україні <i>(Термін подання – до 30 березня)</i>
Розділ 3	Перспективні напрямки досягнення Цілей сталого розвитку <i>(Термін подання – до 25 квітня)</i>
Об'єкт дослідження:	Процес досягнення Цілей сталого розвитку
Предмет дослідження:	Теоретичні підходи, інституційні механізми та практичні результати реалізації ЦСР у світі та в Україні
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Здійснення перспективного аналізу досягнення Цілей сталого розвитку ООН у глобальному контексті та в Україні, з урахуванням наявних тенденцій, викликів і потенціалу до 2030 року

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Розкрити еволюцію концепції сталого розвитку; охарактеризувати структуру та значення Цілей сталого розвитку ООН; проаналізувати методологічні підходи до оцінки досягнення ЦСР.
У розділі 2	Здійснити аналіз реалізації ЦСР у глобальному та українському контекстах; визначити вплив економічних, соціальних та екологічних чинників; оцінити стан виконання цілей в Україні на основі індикаторів.
У розділі 3	Спрогнозувати можливі сценарії досягнення ЦСР до 2030 року; проаналізувати стратегії та інструменти ефективного реалізації цілей; розробити рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації ЦСР у світі та Україні.

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

Р.З. Любачівська
« ____ » _____ 2025 р.

Завдання одержав
здобувач

(підпис)

А.О. Хітрова
« ____ » _____ 2025 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 55 сторінок, 4 таблиці, 2 рисунки, список використаних джерел з 39 найменувань.

«Перспективний аналіз досягнення Цілей сталого розвитку ООН»

Об'єктом дослідження є процес досягнення Цілей сталого розвитку в глобальному та національному контекстах.

Предметом дослідження є теоретичні підходи, інституційні механізми та практичні результати реалізації Цілей сталого розвитку у світі та в Україні.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є здійснення перспективного аналізу досягнення Цілей сталого розвитку ООН, з урахуванням наявних тенденцій, викликів та потенціалу до 2030 року.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- розкрити теоретико-методологічні основи концепції сталого розвитку;
- проаналізувати стан реалізації ЦСР у світі та в Україні;
- дослідити вплив економічних, соціальних та екологічних факторів на реалізацію цілей;
- спрогнозувати можливі сценарії досягнення ЦСР до 2030 року;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації ЦСР в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання результатів аналізу для вдосконалення політики сталого розвитку в Україні, зокрема в умовах повоєнного відновлення, інтеграції до європейських екологічних та соціальних стандартів, залучення міжнародної технічної допомоги та інвестицій.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2025 р.

Рік захисту роботи: 2025 р.

Ключові слова: сталий розвиток, ЦСР, ООН, Україна, стратегія, моніторинг, глобальні виклики, екологія, соціальна політика, прогнозування.

Відгук
про кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувача факультету міжнародної
економіки і менеджменту освітньо-професійної програми
«Міжнародні економічні відносини»
Хітрової Анастасії Олексіївни

Тема: «Перспективний аналіз досягнення Цілей сталого розвитку ООН»

1. Актуальність теми: у сучасних умовах глобальних викликів – таких як зміна клімату, соціальна нерівність, економічна нестабільність і зростання геополітичної напруги – питання досягнення Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР) набуває особливої актуальності. Прийнята у 2015 році, глобальна Повістка дня до 2030 року стала стратегічним орієнтиром для країн у формуванні політик, що сприяють збалансованому економічному зростанню, соціальній справедливості та екологічній стійкості. Однак реальний прогрес у досягненні ЦСР є нерівномірним, а в окремих випадках – недостатнім, особливо в умовах післяпандемічного відновлення та збройних конфліктів.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: позитивним у роботі є те, що студентка доволі детально проаналізувала стан реалізації ЦСР у світі та в Україні; розробила сценарії досягнення ЦСР до 2030 року.

3. Наявність самостійних розробок автора: у роботі розкрито теоретико-методологічні основи концепції сталого розвитку; досліджено вплив економічних, соціальних та екологічних факторів на реалізацію цілей; розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації ЦСР в Україні.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: сформульовані у бакалаврській роботі положення та висновки можуть бути використані аналітичними центрами, органами державного управління та неурядовими організаціями для моніторингу прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку ООН.

5. Наявність недоліків: робота написана на актуальну тему, суттєвих зауважень не має.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: бакалаврська робота рекомендується до захисту в ДЕК. Оцінка від наукового керівника – 50 балів.

Науковий керівник: доцент кафедри європейської економіки і бізнесу, к.е.н., Любачівська Р.З.

Любачівська Р.З.

30 травня 2025 р

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН	6
1.1. Еволюція концепції сталого розвитку та її значення у глобальному контексті	6
1.2. Структура та механізми реалізації Цілей сталого розвитку ООН	9
1.3. Теоретичні підходи до оцінки досягнення Цілей сталого розвитку ООН	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СТАНУ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН У СВІТІ ТА УКРАЇНІ	17
2.1. Оцінка поточного стану реалізації Цілей сталого розвитку на глобальному та національному рівнях	17
2.2. Вплив економічних, соціальних та екологічних факторів на досягнення Цілей сталого розвитку	23
2.3. Аналіз стану реалізації Цілей сталого розвитку в Україні	31
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	37
3.1. Прогнозування тенденцій досягнення Цілей сталого розвитку на основі аналітичних даних	37
3.2. Стратегії та інструменти для ефективної реалізації Цілей сталого розвитку	42
3.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності досягнення Цілей сталого розвитку	46
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	

ВСТУП

У сучасному світі концепція сталого розвитку відіграє ключову роль у формуванні глобальної політики, що базується на поєднанні економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної безпеки. Ухвалення у 2015 році 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН стало одним із наймасштабніших кроків міжнародної спільноти на шляху гармонізації розвитку людства. ЦСР є універсальним інструментом, спрямованим на вирішення найгостріших глобальних проблем, таких як бідність, нерівність, зміна клімату, деградація довкілля тощо [1].

Успішна реалізація ЦСР передбачає системну взаємодію між урядами, бізнесом, громадянським суспільством та науковими колами, а також наявність ефективних механізмів моніторингу, звітності й адаптації національних політик до глобальних пріоритетів. Саме тому аналіз досягнень, бар'єрів і перспектив у цьому напрямі є вкрай важливим для формування обґрунтованих рішень на державному та міждержавному рівнях.

Цілі сталого розвитку охоплюють широкий спектр напрямів – від викорінення бідності й забезпечення гендерної рівності до боротьби зі зміною клімату та захисту біорізноманіття. Такий універсальний характер ЦСР вимагає міждисциплінарного підходу до дослідження, що поєднує економічні, соціальні, політичні та екологічні аспекти. Комплексність ЦСР також зумовлює необхідність інтеграції цієї тематики в усі рівні стратегічного планування, від державної політики до місцевих програм розвитку.

Варто зазначити, що впровадження ЦСР є не лише елементом міжнародних зобов'язань, а й інструментом модернізації національної економіки, зменшення соціальних диспропорцій та підвищення стійкості до глобальних ризиків. ЦСР стають дедалі важливішим орієнтиром для формування державних бюджетів, інвестиційної політики, розвитку людського капіталу та забезпечення рівного доступу до ресурсів.

Водночас, реалізація глобальних цілей потребує адаптації до національного контексту, з урахуванням специфіки історичного розвитку, поточних соціально-економічних умов і політичної ситуації. Саме тому вивчення перспектив і бар'єрів досягнення ЦСР в Україні набуває не лише академічної, а й практичної цінності, адже дозволяє визначити найбільш ефективні механізми державного управління сталим розвитком у кризовий період.

Особливої актуальності набуває питання прогнозування – чи зможе світ, а разом із ним і Україна, досягти запланованих результатів до 2030 року. В умовах динамічних змін – від воєн до кліматичних катастроф – необхідно не лише оцінити поточний стан реалізації ЦСР, а й запропонувати адаптивні сценарії розвитку, що враховують нові ризики та можливості. Такий підхід дозволяє розглядати ЦСР не як фіксовану дорожню карту, а як гнучку систему координат, яка здатна підказати найбільш ефективні вектори руху для національного розвитку.

У цьому контексті особливої ваги набуває пошук ефективних механізмів реалізації ЦСР, які враховують як глобальні тенденції, так і унікальні національні умови. Це стосується не лише формального дотримання міжнародних рекомендацій, а й розробки власних стратегічних рішень, що базуються на реаліях країни. Таким чином, перспективний аналіз у цій роботі виступає не лише як дослідницький інструмент, а й як засіб формування практичних рекомендацій для державної політики, що дозволяє інтегрувати довгострокові цілі сталого розвитку в конкретні управлінські дії.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю оцінки реального прогресу у досягненні задекларованих цілей, а також прогнозування перспектив їх реалізації до 2030 року в умовах глобальних викликів – економічної нестабільності, збройних конфліктів, енергетичної кризи, кліматичних змін і наслідків пандемії COVID-19 [2, с. 15]. Особливої уваги потребує ситуація в Україні, яка, попри повномасштабну війну, зберігає стратегічний курс на сталий розвиток, продовжуючи імплементацію ЦСР на національному рівні [3, с. 6].

Метою роботи є здійснення перспективного аналізу досягнення Цілей сталого розвитку ООН у глобальному контексті та в Україні з урахуванням наявних тенденцій, викликів і потенціалу до 2030 року.

Завдання дослідження:

1. розкрити теоретико-методологічні основи концепції сталого розвитку;
2. проаналізувати стан реалізації ЦСР у світі та в Україні;
3. дослідити чинники, що впливають на досягнення ЦСР;
4. спрогнозувати можливі сценарії реалізації ЦСР до 2030 року;
5. розробити рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації ЦСР в Україні.

Об'єкт дослідження – процес досягнення Цілей сталого розвитку.

Предмет дослідження – теоретичні підходи, інституційні механізми та практичні результати реалізації ЦСР у світі та в Україні.

У дослідженні застосовано такі методи: аналіз і синтез, системний підхід, порівняльний аналіз, індексне оцінювання, елементи прогнозування, статистичний та графічний методи.

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові документи ООН, звіти міжнародних організацій (UNDP, SDSN, OECD), офіційна статистика Держстату України, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів.

Структура роботи відповідає меті та завданням дослідження і включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН

1.1. Еволюція концепції сталого розвитку та її значення у глобальному контексті

Ідея сталого розвитку (СР) виникла як відповідь на поглиблення глобальних екологічних, соціальних та економічних проблем у другій половині ХХ століття. Початково акцент робився на необхідності збереження природних ресурсів, але згодом концепція трансформувалася в інтегративну парадигму, яка охоплює три ключові компоненти: економіку, суспільство та довкілля.

Одним із перших сигналів до перегляду існуючої моделі зростання стала Доповідь Римського клубу «Межі зростання» (1972), у якій за допомогою комп'ютерного моделювання було показано, що збереження трендів неконтрольованого економічного зростання і зростання населення може призвести до глобальної кризи ресурсів [4, с. 23].

У тому ж році було проведено Стокгольмську конференцію ООН з навколишнього середовища, яка вперше вивела екологічні питання на рівень глобальної політики. У підсумковій Стокгольмській декларації проголошено право людини на сприятливе для життя довкілля [5, с. 7]. Це стало підґрунтям для подальшої інституціоналізації міжнародного екологічного співробітництва.

Проривним документом у становленні концепції СР стала Доповідь Брундтланд (1987) під назвою «Наше спільне майбутнє», підготовлена Всесвітньою комісією з навколишнього середовища і розвитку. У ній СР було вперше офіційно визначено як такий, що «задовольняє потреби нинішнього покоління без загрози для можливостей майбутніх поколінь задовольняти власні

потреби» [6, с. 43]. Це визначення стало основою для подальших міжнародних ініціатив.

Подальший розвиток концепції відбувався на Саміті Землі в Ріо-де-Жанейро (1992), де було прийнято Порядок денний на XXI століття (Agenda 21), який визначив план дій щодо інтеграції принципів СР у державну політику, економіку, освіту та екологію [7, с. 5]. Водночас було закріплено ідею триєдиного підходу до СР – економічного, соціального та екологічного, що згодом лягло в основу сучасних стратегій сталого розвитку.

У 2000 році держави-члени ООН ухвалили Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ) – перший уніфікований глобальний план дій з подолання найбільш критичних проблем людства. Вісім основних цілей охоплювали питання крайньої бідності, голоду, захворюваності, гендерної нерівності, доступу до освіти, екології та глобального партнерства. Протягом 15 років реалізації ЦРТ було досягнуто значних успіхів: понад мільярд людей подолали межу крайньої бідності, рівень дитячої смертності знизився майже вдвічі, кількість дівчат, які мають доступ до освіти, істотно зросла [8, с. 4].

Утім, ЦРТ також зазнавали критики через їхню обмежену універсальність – зокрема, акцент на країнах, що розвиваються, і недостатній фокус на структурні причини нерівності та екологічної деградації. Крім того, в окремих регіонах, таких як Субсахарська Африка, прогрес був значно повільнішим, а досягнення цілей залишилось фрагментарним [8, с. 8].

Ключовим етапом стало ухвалення Порядку денного до 2030 року (Agenda 2030) у 2015 році, в межах якого було визначено 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) і 169 завдань, спрямованих на досягнення балансу між економічним зростанням, соціальною справедливістю та збереженням довкілля [1, с. 4]. ЦСР стали універсальними та орієнтованими на всі країни світу – незалежно від їхнього рівня розвитку.

Сьогодні ЦСР відіграють не лише роль стратегічних орієнтирів міжнародної політики, а й слугують інструментом моніторингу ефективності державного управління, базою для оцінки сталості національних економік та індикатором

глобального прогресу. Паралельно з офіційними ініціативами ООН активно розвивається академічна дискусія щодо природи та критеріїв сталого розвитку.

Особливу роль у формуванні наукової дискусії щодо засад сталого розвитку відіграє поділ на дві ключові парадигми, запропонований Еріком Ноймаєром – «слабку» та «сильну» сталість. Ці підходи відображають протилежні погляди на ступінь взаємозамінності природного і людського (антропогенного) капіталу.

Згідно зі «слабкою» моделлю, природні ресурси можуть бути заміщені результатами людської діяльності (технологіями, інфраструктурою, інвестиціями), за умови збереження загального обсягу сукупного капіталу. Такий підхід широко використовувався в економічній теорії зростання та є типовим для політики багатьох розвинених країн, які орієнтуються на інновації та ефективність [9, с. 21]. Натомість «сильна» модель виходить з принципово іншої логіки – вона стверджує, що природний капітал є незамінним у певних критичних аспектах, зокрема коли йдеться про біорізноманіття, екосистемні послуги, кліматичну стабільність. Цей підхід підкреслює існування біофізичних меж планети, за порушення яких технологічний прогрес не здатен компенсувати втрати. Саме ця парадигма все активніше інтегрується у сучасні стратегії сталого розвитку, зокрема в контексті Цілей сталого розвитку ООН, що передбачають не лише зростання, а й збереження природної основи для життя майбутніх поколінь [9, с. 23–26].

Таким чином, розуміння відмінностей між зазначеними моделями є важливим для подальшого аналізу ефективності реалізації ЦСР, оскільки вони визначають фундаментальні підходи до планування, оцінки та пріоритетизації розвитку.

Із поширенням глобалізаційних процесів, цифрової трансформації та екологічних викликів концепція сталого розвитку зазнає подальшої еволюції. Вона більше не обмежується лише балансом між економікою, суспільством і довкіллям – сучасне бачення включає нові пріоритети, такі як екологічні інновації, розвиток «зеленої» економіки, соціальна інклюзія, цифрова справедливість та відповідальне управління на засадах ESG (Environmental, Social, Governance).

Таким чином, сталий розвиток перетворився із переважно екологічної парадигми 1970-1980-х років на всеохопну глобальну стратегію, яка визначає напрями економічної політики, формує соціальні стандарти та впливає на архітектуру міжнародного управління. У сучасних умовах концепція сталого розвитку постає як інтегруючий інструмент формування майбутнього, що дозволяє країнам світу діяти узгоджено задля досягнення спільної мети – забезпечення гідного життя нинішнім і майбутнім поколінням у межах екологічно безпечної планети.

1.2. Структура та механізми реалізації Цілей сталого розвитку ООН

Після ухвалення у 2015 році резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року» Цілі сталого розвитку (ЦСР) набули статусу загальновизнаного інструмента формування глобальної політики розвитку. Їх основна мета полягає в досягненні балансу між економічними, соціальними та екологічними вимірами розвитку у довгостроковій перспективі [1].

Структура ЦСР включає 17 глобальних цілей, які деталізуються на 169 завдань і підтримуються системою із 232 глобальних індикаторів. Кожна ціль спрямована на вирішення конкретної проблеми – від подолання бідності та голоду до сприяння сталому економічному зростанню, боротьби зі зміною клімату та розбудови інституційної спроможності [10].

ЦСР розроблено з урахуванням принципу універсальності, що означає їх застосовність до всіх країн світу, незалежно від рівня розвитку. Усі цілі взаємопов'язані: реалізація однієї сприяє досягненню інших. Наприклад, подолання бідності (ЦСР 1) пов'язане з доступом до якісної освіти (ЦСР 4), забезпеченням гендерної рівності (ЦСР 5) та економічним зростанням (ЦСР 8).

Реалізація Порядку денного до 2030 року на глобальному рівні координується Високорівневою політичною платформою зі сталого розвитку (High-Level Political Forum on Sustainable Development – HLPF), яка діє під егідою ЕКОСОП ООН. Основними її завданнями є проведення щорічного моніторингу, визначення пріоритетів, узагальнення національного досвіду країн-членів та формування рекомендацій з удосконалення політики у сфері сталого розвитку [12].

Важливою формою інституційного забезпечення є добровільні національні огляди (Voluntary National Reviews – VNRs). Вони містять аналітичну інформацію щодо реалізації ЦСР у конкретній країні, основні досягнення, виклики, інституційні механізми. Україна представила такі огляди у 2017 та 2020 роках. У них зосереджено увагу на адаптації глобальних цілей до національного контексту та визначенні індикаторів на рівні державної політики [3].

На національному рівні у більшості країн створюються міжвідомчі органи з координації реалізації ЦСР, часто під керівництвом прем'єр-міністра або віцепрем'єра. Такий механізм дозволяє забезпечити інтеграцію принципів сталого розвитку в галузеві та регіональні стратегії.

Досягнення ЦСР потребує значних фінансових ресурсів. За оцінками Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), для реалізації ЦСР на глобальному рівні необхідно щорічно залучати 5–7 трлн дол США [13, с. 6]. Основними джерелами фінансування є:

- державні бюджети;
- міжнародна допомога розвитку (Official Development Assistance – ODA);
- інвестиції приватного сектору;
- інноваційні інструменти, такі як «зелені» та соціальні облігації, інфраструктурні фонди;
- механізми ESG-інвестування, що поєднують економічну доцільність з екологічною та соціальною відповідальністю.

У багатьох країнах фінансування реалізації ЦСР інтегрується в середньострокові бюджетні плани. Крім того, поширеною практикою є виділення

бюджетних програм, які безпосередньо пов'язані з цілями сталого розвитку, а також розробка спеціалізованих фінансових стратегій.

Моніторинг реалізації ЦСР здійснюється на основі глобальної системи індикаторів, що адмініструється Статистичним відділом ООН. Відповідні дані оновлюються на онлайн-платформі *SDG Indicators Global Database* [15]. Кожен індикатор має методичне пояснення, включаючи визначення, джерела даних, частоту збору інформації та відповідальних осіб у країнах.

Поряд із глобальними базами існують національні системи моніторингу. Наприклад, у Європейському Союзі функціонує система *SDG-indicators* від Eurostat, яка дозволяє порівнювати досягнення держав-членів у межах єдиного підходу. В Україні також розроблено адаптований набір національних індикаторів, що базується на даних Державної служби статистики. Крім того, інструментом моніторингу є Індекс досягнення ЦСР (*SDG Index*), який розробляється мережею SDSN спільно з університетами та міжнародними організаціями. За даними звіту 2024 року, лідерами за цим індексом виступають північні європейські країни. Україна посідає середні позиції, демонструючи прогрес у сферах освіти, охорони здоров'я та кліматичної політики [2].

Однією з ключових умов реалізації Порядку денного до 2030 року є активне залучення всіх стейкхолдерів: державних інституцій, бізнесу, громадянського суспільства, наукових кіл та міжнародних організацій. У зв'язку з цим ЦСР 17 акцентує увагу на розвитку глобального партнерства задля досягнення результатів. На міжнародному рівні діють ініціативи ООН, такі як *UN Global Compact*, *Global Reporting Initiative*, *Partnership Accelerator*, які спрямовані на формування ефективної взаємодії між державним і приватним секторами. У багатьох країнах створюються публічно-приватні партнерства у сферах «зеленої» енергетики, цифровізації, соціальних інновацій.

У контексті України партнерство реалізується, зокрема, через залучення міжнародних фінансових інституцій (ЄБРР, Світовий банк) до реалізації проєктів із відновлення інфраструктури, модернізації державного управління, розвитку регіонів у відповідності до ЦСР.

Таким чином, структура Цілей сталого розвитку та механізми їх реалізації формують цілісну систему міжнародної співпраці, яка охоплює не лише стратегічне планування, а й щорічний моніторинг, фінансову підтримку, публічно-приватне партнерство та участь громадянського суспільства. Завдяки цьому забезпечується не лише декларативне затвердження напрямів сталого розвитку, а й реальна їх імплементація в державну політику країн.

У контексті подальшого дослідження важливо розглянути підходи до кількісної та якісної оцінки досягнення ЦСР, що дозволяє аналізувати ефективність впроваджених механізмів та визначати динаміку прогресу на міжнародному та національному рівнях. Цим аспектам присвячено наступний підпункт.

1.3 Теоретичні підходи до оцінки досягнення Цілей сталого розвитку ООН

Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року передбачає не лише визначення стратегічних цілей, а й необхідність їх систематичної оцінки. Аналіз прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР) забезпечує основу для прийняття рішень, формування політики та залучення фінансування. Ефективність реалізації ЦСР залежить від здатності держав та міжнародних інституцій вчасно вимірювати результати, порівнювати їх у динаміці та вживати відповідних заходів.

Сучасна система моніторингу та оцінювання сталого розвитку базується на кількох основних підходах, серед яких: індикаторний, індексний (комполітний), багатокритеріальний, економетричний, а також інтегральні рамки сталості. Кожен з них має як наукову основу, так і прикладну реалізацію, зокрема через інструменти, запропоновані міжнародними організаціями, урядами країн та дослідницькими центрами.

Індикаторний підхід

Індикаторна модель оцінювання є найрозвиненішою на глобальному рівні. У 2017 році Статистична комісія ООН затвердила перелік із 232 глобальних індикаторів, які охоплюють усі 17 ЦСР і використовуються країнами як основа для формування національних систем моніторингу [16, с. 4–5]. Індикатори мають різні типи – абсолютні, відносні, часткові, інтегральні – та охоплюють як кількісні, так і якісні параметри (наприклад: рівень бідності, смертність, охоплення освітою, гендерна рівність, викиди CO₂).

Однією з переваг індикаторного підходу є його гнучкість: країни можуть адаптувати глобальні індикатори до власного контексту, розширювати чи агрегувати їх у межах регіональних політик. Водночас застосування цього підходу потребує наявності якісної статистики, сталого збору даних та методологічної узгодженості між країнами. Для багатьох держав із низьким або середнім рівнем доходу це є значним викликом.

В Україні індикаторний підхід реалізується через набір національних індикаторів сталого розвитку, затверджений постановою Кабінету Міністрів у 2017 році. Цей набір сформовано на основі базових показників Державної служби статистики та розширено даними міжнародних джерел [3, с. 12–16].

Індексний (комполітний) підхід

З метою подолання фрагментарності індикаторного підходу, в науковій та аналітичній практиці широко застосовуються комполітні індекси. Вони дозволяють об'єднати множину індикаторів у єдиний агрегований показник, що характеризує загальний рівень досягнення ЦСР. Найбільш поширеними індексами є:

- Індекс сталого розвитку (SDG Index), розроблений Sustainable Development Solutions Network (SDSN) спільно з Bertelsmann Stiftung;
- Індекс екологічної ефективності (EPI), розроблений Yale University та Columbia University;
- Індекс соціального прогресу (SPI);
- Індекс людського розвитку (HDI) від Програми розвитку ООН.

SDG Index є найбільш авторитетним із погляду комплексного оцінювання. Він базується на понад 90 індикаторах і формується для кожної країни шляхом агрегування балів за кожною Ціллю. У 2024 році лідерами рейтингу стали Фінляндія, Швеція, Данія, а Україна посіла 44-те місце зі стабільною динамікою за ЦСР 4, 9, 13 [2; с. 18–21].

Значущість цього підходу полягає в можливості здійснювати порівняння країн за єдиною методикою, формувати глобальні рейтинги, визначати слабкі місця, спрямовувати донорську допомогу тощо. Водночас критики зазначають, що агрегація показників може приховати внутрішні проблеми, а вибір ваг індикаторів іноді є умовним.

Багатокритеріальні та інтегральні методи оцінювання

У межах регіонального та місцевого рівня реалізації сталого розвитку часто використовуються моделі багатокритеріального оцінювання. Їх суть полягає у визначенні пріоритетності альтернатив на основі сукупності кількісних і якісних показників, які мають різну вагу та значущість.

До найпоширеніших методів належать:

- АНР (Analytic Hierarchy Process) – метод аналізу ієрархій, що дозволяє структурувати проблему на кілька рівнів і визначити пріоритети на основі експертних оцінок;
- TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) – метод, який порівнює варіанти рішень із найкращим та найгіршим теоретичними варіантами;
- ELECTRE, PROMETHEE – методи outranking, що дозволяють враховувати неповну або нечітку інформацію.

Ці моделі особливо ефективні у випадках, коли рішення повинно враховувати екологічні, соціальні, економічні параметри одночасно, а дані мають різну природу (кількісні й якісні).

На практиці багатокритеріальні підходи застосовуються для: оцінки ефективності інвестиційних проєктів у сфері «зеленої» енергетики та сталої інфраструктури; аналізу екологічної політики муніципалітетів, зокрема при

плануванні використання земель, управлінні відходами, збереженні біорізноманіття; розробки стратегій сталого розвитку на рівні громад або регіонів, у тому числі в межах обласних стратегій регіонального розвитку.

У дослідженнях, пов'язаних з Україною, такі методи були використані для оцінювання інтегрального індексу екологічної безпеки регіонів (роботи Яковенка М. та Михайлової Т., 2020), а також для аналізу ефективності управління природними ресурсами в територіальних громадах. Застосування моделей дозволило не лише ранжувати регіони за рівнем екологічної безпеки, а й виявити сильні та слабкі сторони місцевої екополітики [17, с. 97–101].

Таким чином, багатокритеріальні методи забезпечують гнучкий аналітичний інструмент, що дозволяє комплексно оцінювати складні багатовимірні явища сталого розвитку з урахуванням територіальної специфіки.

Економетричні та статистичні підходи

Ще одним напрямом є економетричний аналіз, що дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки між реалізацією ЦСР та економічними, соціальними чи інституційними чинниками. Наприклад, дослідження Світового банку демонструють значущу кореляцію між рівнем інвестицій в освіту та зниженням дитячої смертності у країнах, що розвиваються [18, с. 42–44].

Економетричні моделі також застосовуються для аналізу впливу інноваційної активності, рівня урбанізації, цифрової трансформації на досягнення цілей. При цьому використовуються панельні дані, регресійні моделі з фіксованими ефектами, багатовимірний аналіз, факторний аналіз тощо. Обмеженням залишається потреба в якісній, структурованій і доступній статистичній базі.

Інституційно-політичні рамки оцінювання

Окрему категорію становлять інституційні моделі сталого розвитку, які орієнтовані на оцінювання ефективності державної політики у досягненні ЦСР. Прикладами є: SDG Policy Tracker, який аналізує зміст національних стратегій; Voluntary National Reviews (VNRs) – аналітичні звіти, які держави подають до ООН; OECD Well-being Framework, що поєднує індикатори добробуту, довкілля та державного управління.

У Добровільному національному огляді України за 2020 рік (Voluntary National Review, VNR) здійснено комплексну самооцінку прогресу у виконанні Цілей сталого розвитку. У документі проаналізовано такі ключові аспекти, як ефективність нормативно-правової бази, рівень інтеграції ЦСР у стратегії міністерств, ступінь залучення громадянського суспільства до процесів реалізації цілей, а також участь регіонів у формуванні політики сталого розвитку [3, с. 31–33].

Підходи до аналізу досягнення Цілей сталого розвитку є складною багаторівневою системою, яка поєднує індикативні, агреговані, аналітичні та управлінські методи. Використання таких інструментів дає змогу не лише оцінювати фактичний стан реалізації політики, а й формувати цілісну картину глобального й національного розвитку, адаптувати дії до викликів та формувати доказову базу для політичних рішень.

У наступному розділі роботи розглядатимуться практичні аспекти реалізації ЦСР в Україні, а також приклади використання вищезазначених підходів у контексті національного стратегічного планування.

Незважаючи на значні зусилля, досягнення Цілей сталого розвитку в Україні залишається нерівномірним: деякі напрями демонструють позитивну динаміку (зокрема, у сфері освіти, гендерної рівності, доступу до інтернету), тоді як інші – зокрема подолання бідності, екологічна безпека та інституційна спроможність – потребують суттєвого посилення. Важливо також враховувати вплив зовнішніх чинників, таких як російська агресія, економічна турбулентність і глобальні кризи, які не лише сповільнюють прогрес, а й ставлять під загрозу вже досягнуті результати. Саме тому стратегічна оцінка перспектив реалізації ЦСР до 2030 року є необхідною умовою формування гнучкої, адаптивної політики, здатної відповідати на поточні виклики та закладати фундамент для стійкого майбутнього.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СТАНУ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

2.1 Оцінка поточного стану реалізації Цілей сталого розвитку на глобальному та національному рівнях

Цей підпункт містить узагальнений аналіз глобального стану реалізації Цілей сталого розвитку на основі останніх звітів міжнародних організацій, зокрема Sustainable Development Report 2024. Окремі відомості щодо реалізації ЦСР в Україні подаються оглядово, у той час як поглиблений аналіз представлено в підпункті 2.3.

З моменту ухвалення у 2015 році Порядку денного ООН на період до 2030 року, Цілі сталого розвитку (ЦСР) стали ключовим орієнтиром для формування державної політики, бюджетного планування, міжнародного партнерства й оцінки прогресу людства. Ці 17 цілей охоплюють усі ключові сфери життєдіяльності: боротьбу з бідністю, забезпечення якісної освіти, охорону здоров'я, рівність, кліматичну політику, сталу інфраструктуру, відповідальне споживання тощо. ЦСР мають універсальний характер, тобто стосуються не лише країн, що розвиваються, а й розвинених економік, і є взаємопов'язаними – досягнення однієї цілі неможливе без прогресу в інших.

Попри глобальну орієнтованість ЦСР, реалізація цілей значною мірою відбувається на національному рівні. Кожна держава адаптує Порядок денний 2030 відповідно до власних пріоритетів, економічних можливостей і соціальних реалій. При цьому саме національні уряди відповідальні за інтеграцію ЦСР у стратегії розвитку, бюджетне планування, законодавство й механізми моніторингу.

За даними Sustainable Development Report 2024, стан реалізації Цілей сталого розвитку у світі залишається вкрай нерівномірним. Лише 16 % усіх національних показників по ЦСР мають високу й стабільну динаміку наближення

до мети, тоді як абсолютна більшість країн демонструють стагнацію або навіть регрес [2, с. 18].

Фінляндія, Швеція та Данія традиційно очолюють рейтинг, зберігаючи лідерство завдяки високому рівню соціального захисту, доступу до освіти та інклюзивним екологічним політикам (табл. 2.1). Так, у Фінляндії вже понад 90 % міського транспорту працює на відновлюваних джерелах енергії, а у Швеції понад 80 % домогосподарств мають доступ до енергоефективних технологій [2, с. 28]. Проте навіть у цих країнах спостерігаються проблеми з надмірним споживанням ресурсів, високим екологічним слідом на душу населення та збереженням біорізноманіття (особливо морських екосистем – ЦСР 14).

Таблиця 2.1 – Лідери SDG Index 2024

Місце	Країна	Індекс SDG (зі 100)
1	Фінляндія	85,7
2	Швеція	84,9
3	Данія	84,3
4	Німеччина	83,1
5	Австрія	82,8

Джерело: складено автором на основі [2, с. 19]

На іншому полюсі рейтингу знаходяться країни Африки на південь від Сахари, такі як Центральнаафриканська Республіка, Чад, Нігер і Сомалі, які займають останні місця. Їхній індекс SDG перебуває на рівні менш ніж 40 балів, що свідчить про майже повну відсутність інституційних, економічних та соціальних умов для впровадження сталого розвитку (табл. 2.2). У цих країнах:

- понад 60 % населення живе за межею бідності;
- понад 50 % дітей не мають доступу до початкової освіти;
- рівень материнської смертності в середньому перевищує 600 випадків на 100 тис. народжень.

Таблиця 2.2 – Країни з найнижчим індексом досягнення ЦСР у 2024 році

Місце	Країна	Індекс SDG (зі 100)	Ключові проблеми реалізації ЦСР
166	Центральноафриканська Республіка	38,2	Збройний конфлікт, бідність, відсутність інфраструктури
165	Чад	38,9	Харчова нестабільність, недоступність освіти
164	Сомалі	39,7	Колапс державного управління, міграційна криза
163	Нігер	40,1	Засухи, нестача води, висока смертність
162	Гаїті	41,3	Політична криза, корупція, нестабільність

Джерело: складено автором на основі [2, с. 21]

Також до групи країн із низьким або нестабільним прогресом входять деякі держави Близького Сходу (Ємен, Сирія), частина Південної Азії (Афганістан, Пакистан) та Карибського регіону (Гаїті). Спільною рисою цих країн є поєднання збройних конфліктів, політичної нестабільності, відсутності доступу до фінансування та високого рівня кліматичних ризиків (наприклад, засухи, повені, деградація ґрунтів) [2, с. 23–24].

Крім того, загрозливою є тенденція відставання навіть у частині країн із середнім рівнем доходу, таких як Індонезія, Бразилія чи Індія, де реформи ЦСР уповільнились через інфляцію, зростання державного боргу й обмеженість бюджетів на соціальні потреби.

У цілому, глобальний ландшафт сталого розвитку у 2024 році характеризується системною кризою багатосторонності та фінансової координації: – понад 70% країн не мають національного бюджету, пов'язаного з ЦСР; – лише 6% країн подають відкриту регулярну звітність за національними SDG-індикаторами [2, с. 31].

Це свідчить про розрив між політичними деклараціями та реальними механізмами впровадження ЦСР, що створює ризик недосягнення головних орієнтирів Порядку денного ООН до 2030 року.

Станом на 2024 рік лише 4 із 17 Цілей сталого розвитку демонструють помірну позитивну динаміку на глобальному рівні. Це означає, що в більшості

країн світу спостерігається поступове, але стабільне покращення за відповідними індикаторами. До таких цілей належать: ЦСР 3 – Міцне здоров'я і благополуччя: значна частина країн покращила показники охоплення вакцинацією, знизила рівень материнської та дитячої смертності, а також розширила доступ до базових медичних послуг; ЦСР 6 – Чиста вода та санітарія: поступово зростає частка населення, яке має доступ до безпечної питної води та адекватної санітарії, особливо у країнах Південної Азії та Латинської Америки; ЦСР 7 – Доступна та чиста енергія: розширення відновлюваних джерел енергії, падіння вартості сонячної та вітрової енергетики сприяли покращенню енергетичної безпеки; ЦСР 9 – Індустріалізація, інновації та інфраструктура: розширення доступу до інтернету, цифрова трансформація бізнесу та розвиток сталого транспорту стали основними факторами зростання цього показника [2, с. 20].

Зокрема, позитивна динаміка за ЦСР 3 спостерігається в Ісландії, Японії та Канаді, де показники охоплення базовою медичною допомогою, вакцинації та очікуваної тривалості життя залишаються одними з найвищих у світі. ЦСР 6 успішно реалізується в Сінгапурі, Чилі та Угорщині – країнах, які майже повністю забезпечили населення якісною питною водою та системами санітарії. ЦСР 7 демонструє прогрес у Данії, Кенії та Бразилії, де зростає частка використання відновлюваних джерел енергії. Щодо ЦСР 9, то найбільші успіхи досягнуто у Південній Кореї, Німеччині та Сінгапурі завдяки розвиненій інноваційній екосистемі, діджиталізації інфраструктури та підтримці наукоємних секторів економіки [2, с. 20].

Водночас найбільша кількість цілей – 8 із 17 – наразі перебувають у стані стагнації, що показано в додатку Ж. Це свідчить про відсутність значного прогресу протягом останніх років, а іноді й про зниження темпів реалізації цілей. До них належать:

- ЦСР 1 (подолання бідності): хоча рівень крайньої бідності знизився у 2015–2019 роках, пандемія COVID-19, військові конфлікти та інфляція повернули мільйони людей за межу бідності.

- ЦСР 4 (якісна освіта): попри зростання охоплення початковою освітою, рівень грамотності й доступ до середньої та вищої освіти залишаються критично нерівномірними.

- ЦСР 5 (гендерна рівність): прогрес у сфері прав жінок і участі у політичному житті є повільним, а в деяких країнах спостерігається відкат.

- ЦСР 8 (гідна праця та економічне зростання): уповільнення глобального ВВП, нестабільність ринку праці та зростання тіньової зайнятості стали серйозними перешкодами.

- ЦСР 11 (сталі міста і громади): хаотична урбанізація, зростання тиску на транспортну та соціальну інфраструктуру та брак доступного житла призвели до збереження високого рівня міського стресу.

- ЦСР 12 (відповідальне споживання і виробництво): надмірне споживання ресурсів і низький рівень переробки відходів залишаються основною проблемою.

- ЦСР 13 (кліматичні дії): попри гучні кліматичні декларації, фактичне скорочення викидів парникових газів залишається мізерним.

- ЦСР 17 (глобальне партнерство): глобальне співробітництво у сфері фінансування розвитку та передачі технологій поступово послаблюється [2, с. 20].

Найбільш тривожною є ситуація щодо 4 Цілей, які демонструють регрес, тобто погіршення показників навіть у розвинених державах:

- ЦСР 2 (подолання голоду): у 2023 році понад 735 млн людей страждали від хронічного недоїдання – найвищий показник за останні 15 років.

- ЦСР 14 (збереження морських екосистем): зростає кількість «мертвих зон» в океанах, триває надмірний вилов риби, погіршується якість морського середовища.

- ЦСР 15 (захист наземних екосистем): понад 1 млн видів перебувають під загрозою зникнення, зростає темп вирубки лісів, деградації ґрунтів.

- ЦСР 16 (мир, справедливість та сильні інститути): у світі посилюється геополітична напруга, зростає кількість збройних конфліктів, знижується індекс демократичності [2, с. 21].

Нарешті, для ЦСР 10 (скорочення нерівності) відсутні релевантні дані, що не дозволяє сформулювати чіткі висновки щодо глобального тренду. Це свідчить не лише про прогалини у статистиці, а й про складність вимірювання міжкраїнової та внутрішньої нерівності.

Серед причин відставання аналітики ООН виокремлюють:

1. Нерівність доступу до ресурсів:

- понад 3 млрд людей не мають доступу до базових медичних послуг;
- у 2024 році понад 1,2 млрд людей не мають постійного доступу до чистої питної води;
- країни з низьким рівнем доходу отримують лише 1 % глобальних інвестицій у сталий розвиток [14].

2. Недостатнє кліматичне фінансування:

- за даними ОЕСР, щорічний дефіцит фінансування кліматичних дій становить понад 3,9 трлн дол США, тоді як реальні надходження – у 10 разів менші;
- країни, які найбільше страждають від змін клімату, мають найменше фінансових інструментів для адаптації [14].

3. Геополітична нестабільність:

- повномасштабна війна в Україні, конфлікти в Судані, Гаїті, Ізраїлі, Сирії;
- зростання авторитарних режимів та обмеження прав людини негативно впливають на ЦСР 16 (мир, справедливість, сильні інститути);
- фрагментація глобальної політики знижує ефективність багатосторонніх механізмів реалізації Порядку денного 2030.

Попри складні політичні та безпекові умови, Україна також продовжує інтегрувати Цілі сталого розвитку у стратегічне планування. За даними Sustainable Development Report 2024, Україна посідає 44-те місце серед 166 країн, з індексом 74,7 бала зі 100 можливих [2, с. 52]. Це вказує на середній рівень узагальненого прогресу, хоча реалізація окремих цілей суттєво ускладнена війною, економічною нестабільністю та гуманітарною кризою.

На момент 2024 року досягнуто лише одну ціль – ЦСР 10 (скорочення нерівності), однак навіть у цій сфері спостерігається погіршення динаміки. У сфері

охорони здоров'я (ЦСР 3), гідної праці (ЦСР 8), кліматичної політики (ЦСР 13) та миру (ЦСР 16) зберігаються серйозні виклики, водночас певне поліпшення зафіксовано щодо освіти (ЦСР 4), енергетики (ЦСР 7) та інновацій (ЦСР 9). Детальний аналіз реалізації ЦСР в Україні буде представлено у підпункті 2.3.

Таким чином, глобальний стан реалізації ЦСР у 2024 році відображає глибоку нерівність у спроможності країн досягати цілей сталого розвитку. Попри окремі успіхи, загальна динаміка є незадовільною: більшість цілей залишаються у стагнації або демонструють негативний тренд. Системні бар'єри – такі як обмежений доступ до ресурсів, слабка інституційна спроможність, дефіцит кліматичного фінансування та геополітична фрагментація – значною мірою блокують прогрес. Без докорінного оновлення глобальної архітектури співпраці, фінансових зобов'язань та політичної відповідальності, досягнення ЦСР до 2030 року залишиться декларативною амбіцією, а не реальним стратегічним результатом.

Цей висновок засвідчує необхідність не просто адаптації національних стратегій, а й масштабного перезавантаження міжнародної кооперації, зобов'язань щодо фінансування, технологічної підтримки й інституційного зміцнення країн із найнижчим рівнем прогресу. У наступних підпунктах розглядатимуться фактори, які впливають на темпи реалізації ЦСР, а також конкретна ситуація в Україні.

2.2 Вплив економічних, соціальних та екологічних факторів на досягнення Цілей сталого розвитку

Досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН до 2030 року визначається взаємодією комплексу економічних, соціальних та екологічних факторів, які формують умови для реалізації національних і міжнародних стратегій розвитку. У глобальному вимірі рівень прогресу у виконанні ЦСР значно варіюється залежно від доходу країни, рівня урядування, інституційної спроможності, інклюзивності

економічного зростання, доступу до освіти й охорони здоров'я, а також екологічної ситуації. Наприклад, країни Північної Європи, зокрема Фінляндія та Швеція, досягли найвищих показників у виконанні ЦСР завдяки стабільній економіці, ефективному державному управлінню, низькому рівню нерівності та високим стандартам екологічної політики [2, с. 45].

Водночас, країни з низьким та нижчим за середній рівнем доходу, особливо в регіонах Африки, Південної Азії та Латинської Америки, стикаються з численними викликами, зокрема: нестачею ресурсів, високим рівнем соціальної нерівності, політичною нестабільністю та вразливістю до змін клімату [19]. Ці структурні обмеження уповільнюють прогрес у досягненні таких цілей, як подолання бідності (ЦСР 1), забезпечення якісної освіти (ЦСР 4) і доступу до базових медичних послуг (ЦСР 3) [16, с. 4].

Особливо виразно вплив комплексних факторів проявляється в умовах воєнних конфліктів, зокрема в Україні. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році спричинило не лише гуманітарну катастрофу, а й системну кризу в усіх трьох вимірах сталого розвитку – економічному, соціальному та екологічному. Унаслідок руйнування інфраструктури, падіння ВВП, зростання рівня бідності, масової міграції та екологічних катастроф рівень досягнення ЦСР різко погіршився [19].

Економічні фактори

Економічна стабільність є ключовою передумовою реалізації Цілей сталого розвитку, оскільки вона забезпечує ресурси для фінансування соціальних програм, розвитку інфраструктури та впровадження інновацій. У країнах з високим рівнем валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення та стабільною макроекономічною політикою досягається швидший прогрес за такими цілями, як ЦСР 1 «Подолання бідності», ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання», ЦСР 9 «Індустріалізація, інновації та інфраструктура», а також ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку» [2, с. 45].

Наприклад, за даними Світового банку та Програми розвитку ООН, країни ОЕСР, зокрема Німеччина, Канада та Південна Корея, демонструють стале

економічне зростання з інклюзивною зайнятістю та високим рівнем державних інвестицій у дослідження, освіту та «зелену» інфраструктуру [22]. Високі податкові надходження дозволяють цим країнам фінансувати масштабні програми у сфері охорони здоров'я, енергоефективності та кліматичної адаптації. У Південній Кореї, наприклад, уряд інвестував понад 60 млрд дол США у рамках «Green New Deal» для стимулювання сталого економічного відновлення після пандемії [23].

Натомість у країнах з низьким рівнем доходів, особливо в Африці на південь від Сахари та частині Азії, економічна вразливість, залежність від зовнішньої допомоги, низька диверсифікація економіки та боргові кризи істотно гальмують прогрес у досягненні ЦСР. Відсутність стабільного фінансування та доступу до довгострокового кредитування обмежує можливості для інвестування в інфраструктуру, інновації та соціальну сферу [13; 22].

В Україні економічні фактори мають критичний вплив на виконання ЦСР у зв'язку з воєнною агресією Росії. За оцінками Світового банку, у 2022 році реальний ВВП країни скоротився на 29,1%, а інфляція сягнула 26,6% [21, с. 3]. Рівень бідності, за даними UNDP, зріс до 25% (рис. 2.1), а рівень зайнятості різко впав унаслідок масової втрати робочих місць та знищення підприємств [22]. Прямі збитки інфраструктури перевищили 152 млрд дол США, що значно обмежує можливість реалізації інвестиційних проєктів, орієнтованих на сталий розвиток.

Крім того, війна посилила залежність України від зовнішнього фінансування: у 2023 році понад 50% бюджету покривалося за рахунок міжнародної допомоги [21]. Це обмежує економічний суверенітет та довгострокову здатність реалізовувати незалежну стратегію сталого розвитку без урахування зовнішніх умов і обмежень.

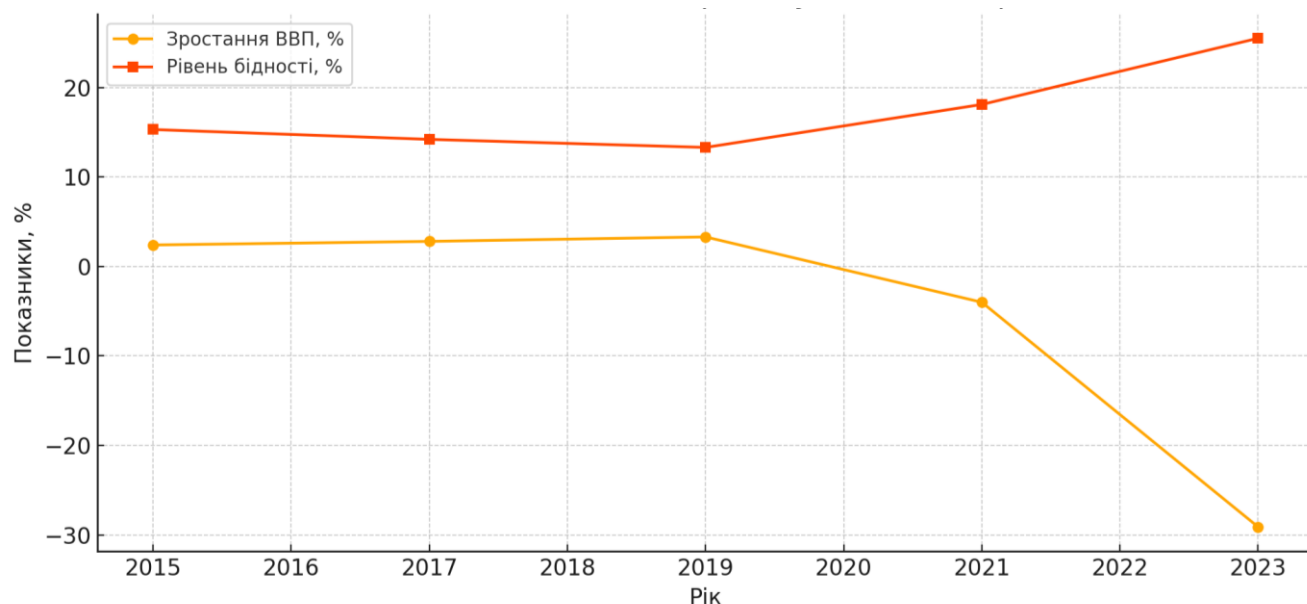

Рисунок 2.1 – Економічна динаміка України у 2015–2023 роках
Джерело: сформовано автором на основі [21], [22].

Соціальні фактори

Соціальні виклики – це ще один критичний аспект, що впливає на досягнення Цілей сталого розвитку, зокрема ЦСР 1 (подолання бідності), ЦСР 3 (здоров'я і благополуччя), ЦСР 4 (якісна освіта), ЦСР 5 (гендерна рівність) і ЦСР 10 (зменшення нерівності). Глобальною проблемою залишається нерівний доступ до основних соціальних послуг. За даними ООН, понад 50% населення країн, що розвиваються, не має належного доступу до базової медичної допомоги [19]. Крім того, близько 244 млн дітей у світі не відвідують школу, а 129 млн дівчаток позбавлені доступу до якісної освіти через соціальні бар'єри, зокрема у країнах Південної Азії та Західної Африки.

Соціальна нерівність також є стримувальним фактором: у багатьох державах зростає розрив між доходами міського і сільського населення, між чоловіками і жінками, а також між різними соціальними верствами. Особливо гостро ця проблема проявляється у постпандемічному світі, коли негативні наслідки COVID-19 поглибили існуючі соціальні нерівності навіть у розвинених країнах [22].

В Україні соціальні виклики загострилися через війну. За даними ООН, понад 14 млн українців постраждали від гуманітарної кризи, з яких понад 8 млн стали внутрішньо переміщеними особами [9, с. 3]. Зруйнована соціальна інфраструктура, тимчасова втрата доступу до медичних і освітніх закладів, обмеження у наданні соціальних послуг у прифронтових та окупованих територіях – усе це сприяє регресу у досягненні ЦСР 3, 4, 5 та 10. Згідно з оцінкою ЮНІСЕФ, близько 5,3 млн дітей в Україні мають порушений доступ до шкільної освіти, що може мати довготривалі наслідки для розвитку людського капіталу [24]. Крім того, понад 60% українців стикнулися з психологічним стресом, депресією або ПТСР, що негативно впливає на загальне здоров'я населення [25].

Екологічні фактори

У контексті реалізації Цілей сталого розвитку екологічні фактори мають фундаментальне значення, оскільки більшість із 17 ЦСР прямо чи опосередковано стосуються збереження навколишнього середовища, управління природними ресурсами та адаптації до змін клімату. Глобально, країни демонструють суттєві розбіжності у рівні екологічної стійкості: за даними Environmental Performance Index, держави Північної Європи (Швеція, Данія, Фінляндія) очолюють рейтинги завдяки системній екологічній політиці, впровадженню відновлюваної енергетики, циркулярної економіки та низькому рівню викидів CO₂ на душу населення [2, с. 49]. У свою чергу, країни з низьким рівнем доходів, особливо в Африці та Південній Азії, залишаються вразливими до екологічних ризиків, не маючи достатніх ресурсів для впровадження заходів з адаптації та пом'якшення кліматичних змін [13].

Особливо складна ситуація спостерігається в Україні в умовах повномасштабної війни, яка спричинила безпрецедентну шкоду довкіллю. Воєнні дії завдали суттєвого удару по природних екосистемах, зруйнували об'єкти критичної екологічної інфраструктури та унеможливили системне управління природними ресурсами. Однією з найбільш резонансних екологічних катастроф став підрив Каховської гідроелектростанції у червні 2023 року, внаслідок якого було затоплено десятки населених пунктів, знищено біорізноманіття нижньої течії

Дніпра, а також завдано шкоди оросній системі півдня України. За оцінками Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, збитки становлять понад 56 млрд дол США [26, с. 2].

Крім того, систематичні обстріли промислових об'єктів, складів із хімічними речовинами, нафтобаз та очисних споруд призвели до забруднення повітря, вод і ґрунтів, особливо у східних регіонах країни, включно з Донбасом [27]. Такі явища становлять серйозну загрозу для реалізації ЦСР 6 (чиста вода та санітарія), ЦСР 13 (боротьба зі зміною клімату), ЦСР 14 (збереження морських екосистем) та ЦСР 15 (захист екосистем суші). Внаслідок цього порушується екологічна рівновага, що матиме довгострокові наслідки для здоров'я населення та біорізноманіття. Відновлення постраждалих екосистем вимагатиме значних ресурсів і багаторічних зусиль на національному та міжнародному рівнях.

На рис. 2.2 представлено основні напрями екологічної деградації, спричиненої війною в Україні. Станом на початок 2024 року, Україна фіксує понад 2,3 тис випадків екологічних злочинів, у тому числі пошкодження заповідних зон, лісових масивів, джерел питної води та ґрунтів, що потребують десятиліть для відновлення. Відсутність доступу до деокупованих територій і мінування природоохоронних об'єктів ускладнюють проведення повноцінної екологічної оцінки та уповільнюють формування стратегій екологічного відновлення [26].

Крім локального впливу, ці процеси мають транскордонний характер: забруднення річок, які протікають через кілька країн, перенесення повітряних мас з токсичними речовинами, а також ризик потрапляння хімічних речовин до Чорного моря. Це свідчить про необхідність міждержавної координації у сфері екологічної безпеки, яка набуває особливої актуальності в умовах збройних конфліктів.

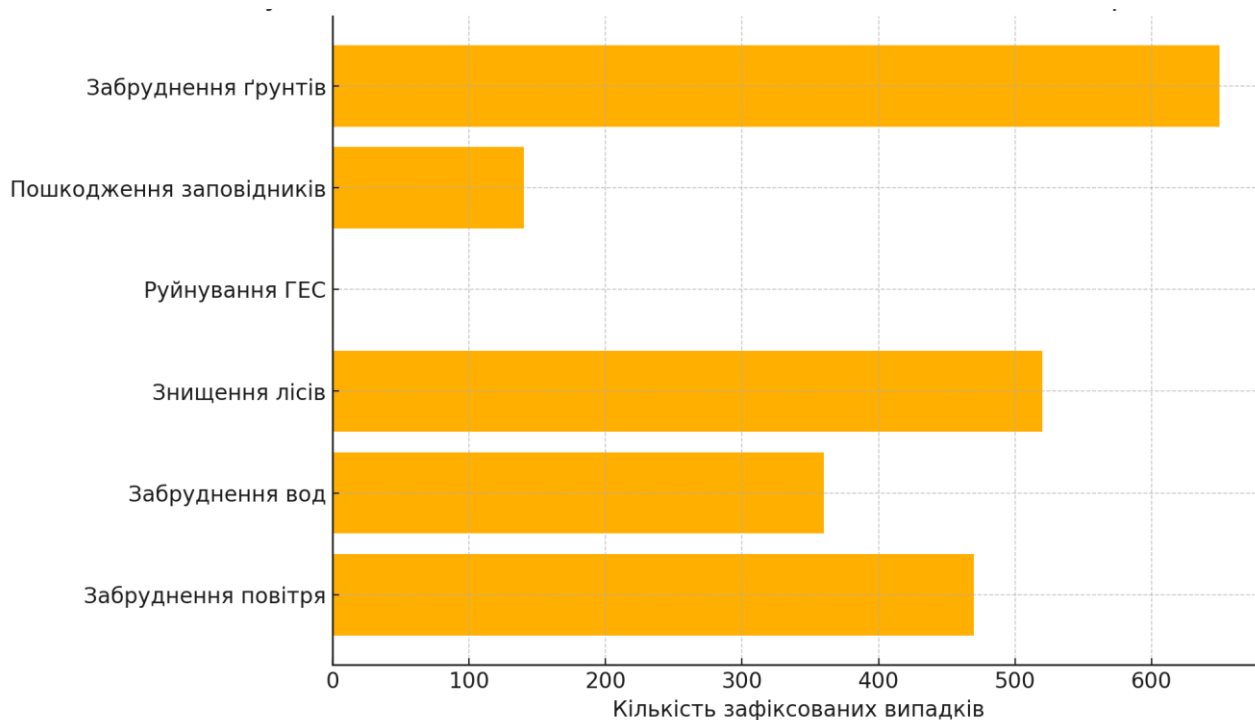

Рисунок 2.2 – Основні наслідки воєнних дій для довкілля України (2022–2024)

Джерело: складено автором на основі [26], [27].

Таким чином, економічні, соціальні та екологічні фактори є взаємопов'язаними й суттєво впливають на темпи реалізації Цілей сталого розвитку як у світі загалом, так і в Україні зокрема (табл. 2.3). Світова практика демонструє, що країни з високим рівнем добробуту, ефективним управлінням і стабільним доступом до ресурсів здатні досягати сталого прогресу, водночас як держави з низьким рівнем доходу стикаються з хронічними викликами. У випадку України, вплив повномасштабної війни створює унікальний контекст, в якому системні кризи в усіх трьох сферах – економічній, соціальній та екологічній – уповільнюють або навіть унеможливлюють досягнення низки ЦСР.

Надалі ефективне відновлення країни має ґрунтуватися на принципах сталого розвитку, що потребує:

- стратегічної інтеграції ЦСР у плани повоєнної відбудови;
- зміцнення соціального захисту та людського капіталу;
- пріоритетного фінансування «зелених» технологій і відновлення екосистем.

Тільки за умови цілісного та міжсекторального підходу Україна зможе не лише подолати наслідки війни, але й наблизитись до досягнення Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року.

Таблиця 2.3 – Основні фактори та їх вплив на реалізацію ЦСР в Україні

Категорія факторів	Конкретний вплив	Відповідні ЦСР
Економічні	Падіння ВВП, інфляція, зростання бідності	ЦСР 1, 8, 9
Соціальні	Міграція, освітній розрив, стрес населення	ЦСР 3, 4, 5, 10
Екологічні	Знищення екосистем, забруднення вод/грунтів	ЦСР 6, 13, 14, 15

Джерело: складено автором на основі [21]–[27].

Представлена у таблиці 2.3 систематизація факторів дозволяє глибше усвідомити складність і багатовимірність викликів, що стоять перед Україною у процесі досягнення Цілей сталого розвитку. Взаємозалежність економічних, соціальних та екологічних аспектів зумовлює необхідність комплексного підходу до подолання наявних проблем і формування стійкої моделі національного розвитку.

Аналіз узагальнених у таблиці даних свідчить, що на сьогодні домінуючий вплив на процес реалізації ЦСР в Україні мають саме економічні фактори. Водночас соціальні та екологічні фактори поступово набувають дедалі більшого значення, формуючи довгострокові ризики для стійкого розвитку країни. Зокрема, погіршення соціально-демографічної ситуації та руйнування екосистем мають накопичувальний ефект, що ускладнює процес відновлення держави та створює додаткові бар'єри для забезпечення гідного рівня життя населення. Відсутність своєчасної та системної реакції на ці виклики може призвести до поглиблення кризових явищ і збільшення розриву в досягненні окремих Цілей сталого розвитку.

З урахуванням поточних викликів, ключовим завданням державної політики на найближчі роки є забезпечення балансу між економічним зростанням, підвищенням рівня соціального захисту населення та відновленням природного середовища. Особливого значення набуває інтеграція ЦСР у національні стратегії й програми повоєнної відбудови, що дозволить не лише мінімізувати наслідки

збройної агресії, а й сформувати підґрунтя для довгострокового сталого розвитку України в контексті європейської інтеграції та глобальних викликів сучасності.

2.3 Аналіз стану реалізації Цілей сталого розвитку в Україні

Реалізація Цілей сталого розвитку (ЦСР) в Україні відбувається в умовах глибоких трансформаційних процесів, посилених наслідками повномасштабної війни. Незважаючи на політичні зобов'язання щодо впровадження Порядку денного ООН на період до 2030 року, значна частина цілей реалізується нерівномірно, із суттєвими коливаннями за регіонами та сферами.

За даними Sustainable Development Report 2024 та Добровільного національного огляду України, найбільш критичні виклики спостерігаються у досягненні таких цілей, як: ЦСР 1 «Подолання бідності», ЦСР 3 «Міцне здоров'я і благополуччя», ЦСР 4 «Якісна освіта», ЦСР 6 «Чиста вода та санітарія», та ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату».

На основі систематизованих показників, представлених у відкритих базах даних ООН, UNDP та Міністерства економіки України, стан реалізації ЦСР в Україні доцільно згрупувати за трьома умовними рівнями в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Рівні реалізації Цілей сталого розвитку в Україні у 2024 році

Категорія реалізації	ЦСР
Досягнуто або прогрес стабільний	7, 9, 12
Прогрес є, але недостатній	2, 5, 8, 10, 11, 16, 17
Реалізація під загрозою або регрес	1, 3, 4, 6, 13, 14, 15

Джерело: сформовано автором на основі [2], [3], [22]

В додатку К наведено інтерактивну панель моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку в Україні станом на 2024 рік, сформовану на основі глобального

рейтингу та методології SDSN. У групі цілей, за якими зафіксовано стабільний прогрес, варто відзначити ЦСР 7 (доступна та чиста енергія), ЦСР 9 (індустріалізація, інновації та інфраструктура) та ЦСР 12 (раціональне споживання і виробництво). У цих напрямках спостерігається відносна стійкість навіть в умовах війни, що зумовлено раніше започаткованими реформами, залученням міжнародної технічної допомоги, а також підтримкою з боку бізнесу та громадських організацій. Наприклад, у сфері енергоефективності реалізуються програми модернізації житлового фонду та переходу на альтернативні джерела енергії, що сприяє зменшенню викидів парникових газів та зміцненню енергетичної безпеки.

Натомість у категорії «реалізація під загрозою або регрес» ситуація викликає серйозне занепокоєння. Особливо критично виглядає стан ЦСР 3 (здоров'я), адже внаслідок бойових дій пошкоджено або зруйновано понад 1500 медичних закладів, обмежено доступ до медичних послуг у прифронтових регіонах. Не менш тривожною є ситуація з ЦСР 6 (вода та санітарія), оскільки значна частина систем централізованого водопостачання зазнала руйнувань або функціонує з перебоями. Також суттєво знижуються показники доступу до якісної освіти (ЦСР 4) через знищення навчальної інфраструктури та масову міграцію учнів і викладачів.

Оцінка реалізації ЦСР в Україні свідчить про необхідність перегляду національних пріоритетів у цій сфері з урахуванням безпекового чинника. Для забезпечення сталого відновлення країни після війни доцільно інтегрувати ЦСР у післявоєнне планування, використовуючи інструменти сценарного прогнозування, ризик-менеджменту та цільового бюджетування. Особливої ваги набуває питання ефективного управління міжнародною допомогою, яка має бути спрямована не лише на подолання наслідків війни, а й на створення умов для стійкого соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі.

Аналізуючи представлені дані, слід відзначити, що лише одна ціль – ЦСР 10 «Зменшення нерівності» – має статус «досягнуто». Це свідчить про певну ефективність політики соціальної підтримки, спрямованої на зменшення розриву

між доходами різних соціальних груп, а також інтеграцію принципів інклюзивності у національні стратегії.

Натомість решта цілей продемонстрували різні рівні викликів: Помірні виклики зафіксовано для ЦСР 6 (Чиста вода та санітарія), ЦСР 7 (Доступна та чиста енергія), ЦСР 9 (Індустріалізація, інновації та інфраструктура), ЦСР 12 (Відповідальне споживання і виробництво), а також ЦСР 17 (Партнерство заради цілей); та Суттєві виклики характерні для більшості інших цілей, зокрема: ЦСР 1 (Подолання бідності), ЦСР 2 (Подолання голоду), ЦСР 3 (Міцне здоров'я), ЦСР 4 (Якісна освіта), ЦСР 5 (Гендерна рівність), ЦСР 8 (Гідна праця), ЦСР 11 (Сталий розвиток міст), ЦСР 13 (Кліматичні дії), ЦСР 15 (Захист екосистем суші), ЦСР 16 (Мир, справедливість і сильні інститути).

Це свідчить про системну кризу у багатьох сферах сталого розвитку, поглиблену впливом воєнних дій, економічної нестабільності та погіршення екологічної ситуації. Найбільш тривожним є той факт, що критичні цілі, пов'язані з добробутом населення, охороною здоров'я, освітою та екологією, залишаються незадовільними за всіма ключовими індикаторами.

Реалізація ЦСР 1 – Подолання бідності

ЦСР 1 передбачає повну ліквідацію крайньої бідності та скорочення частки населення, яке проживає у вразливих умовах. В Україні ця ціль набула особливої актуальності у зв'язку з масштабними соціально-економічними наслідками війни. За оцінками Світового банку, рівень бідності в країні у 2023 році сягнув 24,2%, що більш ніж у чотири рази перевищує показники 2020 року [21, с. 8]. Основними чинниками такого зростання стали втрата джерел доходу, руйнування економічної інфраструктури, зменшення рівня зайнятості та підвищення вартості життя.

Згідно з даними Програми розвитку ООН, понад 90% переміщених домогосподарств втратили стабільний дохід і потребують тривалої гуманітарної допомоги [28, с. 11]. Водночас Міжнародна організація праці констатує, що система соціального захисту України є перевантаженою, а лише 64% нужденних отримують допомогу вчасно [29, с. 5–6].

Найвищі показники бідності зафіксовано у східних та південних регіонах, зокрема в Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях. Геопросторовий моніторинг UNOCHA свідчить про критичний рівень продовольчої і матеріальної вразливості у цих регіонах, що унеможливорює реалізацію базових соціальних програм [30].

Реалізація ЦСР 3 – Міцне здоров'я і благополуччя

ЦСР 3 передбачає забезпечення загального доступу до якісної медичної допомоги та зміцнення психічного здоров'я населення. В умовах повномасштабної війни ця ціль в Україні перебуває під критичною загрозою. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, з початку повномасштабного вторгнення було зафіксовано понад 1300 нападів на об'єкти охорони здоров'я, зокрема лікарні, пологові будинки та амбулаторії [31, с. 2]

За оцінками Управління ООН з координації гуманітарних питань (UNOCHA), станом на 2024 рік понад 14 млн українців потребують медичної гуманітарної допомоги, а близько 6 млн – психологічної підтримки [32, с. 5]. Особливо уразливими є внутрішньо переміщені особи, жінки з дітьми, люди з інвалідністю та особи похилого віку.

Згідно з останнім звітом Міжнародного комітету порятунку (IRC), 64% українців не мають постійного доступу до базових медичних послуг, а система охорони здоров'я працює на межі своїх можливостей [33, с. 4]. Попри зусилля МОЗ України та партнерських організацій, таких як ВООЗ, ЮНІСЕФ і UNFPA, у впровадженні мобільних медичних бригад, телемедицини та підтримки з боку донорів, прогрес у досягненні ЦСР 3 залишається нестабільним.

Реалізація ЦСР 4 – Якісна освіта

ЦСР 4 спрямована на забезпечення інклюзивної, справедливої та якісної освіти для всіх, а також на сприяння можливостям навчання впродовж життя. В Україні ця ціль зазнала значного удару внаслідок повномасштабної війни, яка спричинила масові порушення доступу до освіти.

За оцінками UNICEF, близько 5,3 млн українських дітей мали обмежений або перерваний доступ до навчального процесу у 2023 році. Майже 1 млн учнів

залишилися за межами національної системи освіти, особливо в регіонах активних бойових дій та на тимчасово окупованих територіях [24]. Руйнування понад 3 тисміль закладів освіти, відсутність стабільного інтернет-з'єднання, часті тривоги та міграція значною мірою позначилися на якості освітніх послуг.

Крім фізичних перешкод, погіршилася й педагогічна складова: згідно з опитуваннями Міністерства освіти і науки України та звітом ЮНЕСКО, понад 30% учителів не мали достатньої підготовки до організації повноцінного онлайн-навчання, що знизило ефективність засвоєння навчального матеріалу. Станом на 2024 рік, спостерігається значне зростання освітніх розривів між міським і сільським населенням, а також між різними регіонами країни.

Особливо вразливими залишаються діти внутрішньо переміщених осіб, діти з інвалідністю та представники національних меншин. Освітні програми інклюзії часто призупинені або обмежені у впровадженні. За даними UNICEF, понад 30% дітей, які мають особливі освітні потреби, не отримують необхідної підтримки [24].

Реалізація ЦСР 13 – Боротьба зі зміною клімату та ЦСР 15 – Захист екосистем суші

Цілі 13 і 15 є ключовими у вимірі екологічної стійкості, що має критичне значення для України в умовах тривалої збройної агресії. Війна призвела до безпрецедентної деградації довкілля, поставивши під загрозу реалізацію низки природоохоронних зобов'язань країни.

За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, внаслідок бойових дій станом на початок 2024 року зафіксовано понад 2300 випадків шкоди довкіллю, включно з руйнуванням заповідників, лісових масивів, водних ресурсів і ґрунтів [27]. Особливо резонансним став підриг Каховської ГЕС у червні 2023 року, в результаті якого було затоплено понад 80 населених пунктів, знищено десятки тисяч гектарів екосистем нижньої течії Дніпра та завдано шкоди сільському господарству на півдні країни. Оцінка Київської школи економіки вказує на понад 56 млрд дол США прямих збитків довкіллю, що стало одним із наймасштабніших еколого-антропогенних лих в Європі за останні десятиліття [26].

Зміна клімату в Україні продовжує проявлятися у вигляді зростання частоти екстремальних погодних явищ, посух, зменшення водних ресурсів і загроз для продовольчої безпеки. Водночас, воєнна деструкція унеможливорює системне впровадження заходів зі зменшення викидів парникових газів, адаптації до кліматичних змін та охорони лісових екосистем. Зафіксовані обстріли об'єктів критичної екологічної інфраструктури – складів з хімікатами, нафтобаз, очисних споруд – стали причиною забруднення повітря, води і ґрунтів, особливо у східних областях [27].

Екологічна шкода також має транскордонний вимір: забруднення річок, що перетинають кілька держав, впливає на екосистеми Чорного моря та порушує зобов'язання України у межах багатосторонніх природоохоронних угод.

Таким чином, аналіз реалізації окремих Цілей сталого розвитку свідчить про серйозні системні труднощі, з якими стикається Україна у процесі виконання Порядку денного ООН на період до 2030 року. Найбільш уразливими залишаються напрями, що стосуються подолання бідності (ЦСР 1), забезпечення доступу до медичних послуг (ЦСР 3), збереження екологічної рівноваги та біорізноманіття (ЦСР 13, 15). Причинами такої ситуації є комплексний вплив воєнної агресії, руйнування інфраструктури, внутрішнє переміщення населення, деградація природних ресурсів та загострення соціально-економічної нестабільності.

Крім того, недостатнє фінансування екологічних програм та обмежений інституційний потенціал органів державної влади значно ускладнюють впровадження політик сталого розвитку в умовах кризи. Значна частина зусиль зосереджується на гуманітарній допомозі та відновленні базових послуг, що відсуває екологічні пріоритети на другий план. У цих умовах особливого значення набуває підтримка з боку міжнародних партнерів та інтеграція ЦСР у післявоєнну відбудову, з урахуванням кліматичних ризиків, потреб екосистем та принципів сталого управління природними ресурсами.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1. Прогнозування тенденцій досягнення Цілей сталого розвитку на основі аналітичних даних

У світовому масштабі досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН до 2030 року стикається з численними викликами, що загрожують успішній реалізації ініціативи «Порядок денний на період до 2030 року». За даними останнього Sustainable Development Report 2024, лише близько 15% цільових орієнтирів мають високу ймовірність бути повністю досягнутими вчасно, тоді як понад 50% ЦСР демонструють повільний або відсутній прогрес у багатьох країнах [2, с. 19–21].

Особливо критичною залишається ситуація з цілями, що стосуються подолання бідності (ЦСР 1), забезпечення продовольчої безпеки (ЦСР 2), кліматичних дій (ЦСР 13) та сталих моделей виробництва і споживання (ЦСР 12). Аналітики наголошують, що пандемія COVID-19, збройні конфлікти, а також геоекономічна нестабільність спричинили регрес у досягненні щонайменше 4-х ключових цілей, який відкинув багато країн назад на кілька років [2, с. 24–26].

Варто зазначити, що темпи прогресу значною мірою залежать від рівня доходу країни. Так, північні країни Європи, зокрема Фінляндія, Швеція, Данія, демонструють стабільно високі результати за більшістю ЦСР, включаючи освіту, гендерну рівність, інституційну спроможність і доступ до інновацій. Натомість країни Глобального Півдня – особливо в Субсахарській Африці та частково в Південній Азії – залишаються в зоні ризику щодо досягнення навіть базових соціальних і екологічних цілей [2; 13].

Згідно з оновленими оцінками Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), за поточними тенденціями до 2030 року жодна країна-член організації не зможе повністю досягти всіх 17 ЦСР, хоча частковий прогрес буде

спостерігатися у сферах охорони здоров'я, освіти та цифровізації публічних послуг [34, с. 7–8].

У світовій практиці активно застосовуються сценарні моделі прогнозування, які дають змогу оцінити перспективи реалізації ЦСР залежно від рівня політичної волі, фінансування та впровадження реформ. Однією з найбільш визнаних є модель, запропонована Мережею рішень для сталого розвитку (SDSN), що базується на порівнянні двох сценаріїв: «Business-as-usual» (збереження існуючих тенденцій) та «SDG Push» (посилене впровадження політик, орієнтованих на досягнення ЦСР) [2, с. 30–32].

В межах сценарію «Business-as-usual» (букв. «як було раніше»), більшість країн, особливо ті, що не мають доступу до фінансових ресурсів та технологій, досягнуть лише близько 60% цільових індикаторів. Такий сценарій передбачає інерційний розвиток – без масштабного реформування інституцій, без зростання соціальних витрат або переходу до зеленої економіки. Внаслідок цього поглиблюється глобальна нерівність між країнами з високим і низьким рівнем доходу, зберігається високий рівень викидів парникових газів, а екологічні показники, зокрема за ЦСР 13 (кліматичні дії), ЦСР 14 (збереження океанів) і ЦСР 15 (наземні екосистеми), демонструють погіршення [2, с. 33–34].

Натомість сценарій «SDG Push», який моделює впровадження цілеспрямованих політик і стимулів, дозволяє підвищити загальний рівень досягнення ЦСР до 85-90%. В рамках цього сценарію передбачаються:

- щорічні інвестиції у соціальну сферу (освіта, охорона здоров'я, захист вразливих груп) щонайменше на рівні 2% ВВП;
- масштабний перехід до сталих джерел енергії та скорочення субсидій на викопне паливо;
- впровадження інноваційних екотехнологій, зокрема у сфері сільського господарства, переробки відходів, транспорту;
- зміцнення інституційної спроможності, антикорупційні заходи, прозоре управління публічними фінансами.

Реалізація такого сценарію вимагає координації зусиль на глобальному рівні. Країни, які вже впроваджують елементи «SDG Push» – наприклад, Фінляндія, Канада, Південна Корея, Коста-Ріка – демонструють вищі темпи прогресу у сферах освіти, гендерної рівності, діджиталізації державного управління та відновлюваної енергетики [34, с. 11; 23].

Ключовими передумовами реалізації оптимістичного сценарію, згідно з оцінками ООН та Світового банку, є:

- зростання інвестицій у ЦСР щонайменше на 2–3% ВВП щорічно,
- ефективне функціонування механізмів міжнародної фінансової підтримки для країн, що розвиваються,
- цифровізація та зелена трансформація економік,
- політична стабільність і дотримання принципів доброго врядування [34, с. 11; 13].

Водночас, вплив кліматичних ризиків, збройних конфліктів (зокрема в Україні, Судані, Палестині), енергетичної та продовольчої кризи може суттєво знизити досяжність цілей, навіть за умов реалізації частини реформ. У звітах ООН прямо зазначено, що «2030 Agenda is in deep trouble unless we act now and act together», тобто «Порядок денний на період до 2030 року опиниться у скрутному становищі, якщо ми не будемо діяти зараз і разом» [1].

Україна, попри тривалий збройний конфлікт, продовжує офіційно підтримувати зобов'язання щодо реалізації Порядку денного на період до 2030 року. Проте війна з Російською Федерацією кардинально змінила траєкторії багатьох національних індикаторів сталого розвитку. За даними Добровільного національного огляду України 2023, понад 65% національних цілей потребують суттєвого перегляду з урахуванням нових викликів [3].

Найбільш негативно постраждали: ЦСР 1 (Подолання бідності) – через зростання кількості ВПО, руйнування підприємств і втрату роботи частиною населення; ЦСР 3 (Міцне здоров'я і благополуччя) – внаслідок атак на медичну інфраструктуру (задокументовано понад 1300 нападів [31]); ЦСР 4 (Якісна освіта) – через пошкодження закладів освіти та складність доступу до навчання в

небезпечних регіонах [24]; ЦСР 6 та 15 (Екологія) – у зв'язку з масштабною деградацією довкілля, зокрема після підриву Каховської ГЕС [27].

Водночас, деякі напрями стали драйверами реформ. Наприклад, в рамках євроінтеграції активізувалась робота над інституційним впровадженням ЦСР через механізми координації з ЄС та донорськими програмами [20]. Крім того, відбудова дає шанс на впровадження більш сталих і цифровізованих рішень, зокрема в енергетиці, інфраструктурі та місцевому самоврядуванні.

У звіті UNDP та Київської школи економіки (2024) зазначається, що відновлення України після війни може створити «вікно можливостей» для прогресу за 6-7 цілями – за умови пріоритетного фінансування, залучення міжнародної технічної допомоги та дотримання прозорості в управлінні [26].

З урахуванням поточних викликів і потенціалу відновлення, доцільним є застосування сценарного підходу для оцінки перспектив досягнення Україною Цілей сталого розвитку до 2030 року. Умовно я можу виділити три сценарії:

1. Базовий сценарій (стабілізація + поступове відновлення):

- Збройний конфлікт не припиняється повністю, але активні бойові дії зменшуються;
- Відновлення економіки відбувається в межах 3–4% зростання ВВП на рік;
- Держава зберігає інституційну спроможність, але значна частина ресурсів спрямовується на безпеку;
- За цим сценарієм очікується досягнення 40–50% національних ЦСР, насамперед у сферах цифровізації, енергоефективності, освіти та місцевого розвитку.

2. Песимістичний сценарій (затяжна війна + політична дестабілізація):

- Продовження активної фази війни, зростання витрат на оборону, масова міграція;
- Суттєве скорочення ВВП, збільшення соціальної вразливості населення;

- Донорська підтримка нестабільна, управління державними фінансами ускладнюється;

- У цьому випадку Україна зможе забезпечити прогрес лише за 20-25% цілей, переважно у сфері міжнародного партнерства, окремих цифрових сервісів та базової інституційної реформи.

3. Оптимістичний сценарій (перемога + відбудова на основі принципів сталого розвитку):

- Завершення війни протягом 2025-2026 рр., початок повномасштабної відбудови за підтримки міжнародної коаліції;

- Щорічне зростання ВВП на рівні 6-7%, відновлення промисловості, інфраструктури, інвестиційного клімату;

- Повна інтеграція компонентів ЦСР у державну політику, розвиток зеленої економіки;

- У такому випадку можливе досягнення або суттєвий прогрес за 60-70% ЦСР, зокрема у сферах гендерної рівності, інновацій, доступу до енергії, екології, відбудови громад.

Таким чином, сучасна динаміка реалізації Цілей сталого розвитку свідчить про високий рівень невизначеності та загрозу невиконання значної частини завдань Порядку денного до 2030 року, особливо за сценарієм “business-as-usual”. Глобальні прогнози вказують на необхідність переходу до “SDG Push” – тобто активного просування політик, орієнтованих на зменшення нерівності, екологізацію економіки та посилення інституцій.

У випадку України досягнення ЦСР значною мірою залежить від тривалості війни, масштабів міжнародної підтримки, а також ефективності національної політики відновлення. Хоча багато цілей знаходяться під ризиком регресу, період повоєнного відновлення може стати унікальним вікном можливостей для інтеграції принципів сталого розвитку у всі рівні управління.

Сценарний підхід демонструє, що оптимістична траєкторія, за якої Україна завершує війну в найближчі роки та проводить відбудову на основі екологічних, соціальних і економічних критеріїв сталості, дає змогу досягти 60–70%

національних ЦСР до 2030 року. Проте для цього необхідні не лише зовнішні ресурси, а й системна політична воля, прозорість та стратегічне планування.

3.2. Стратегії та інструменти для ефективної реалізації Цілей сталого розвитку

Ефективна реалізація Цілей сталого розвитку (ЦСР) потребує впровадження комплексних стратегій і практичних інструментів, які охоплюють як національний, так і глобальний рівень управління. У сучасних умовах досягнення ЦСР не може ґрунтуватися виключно на декларативних намірах – воно вимагає цілеспрямованих дій, інтеграції принципів сталості в державну політику, економіку, освіту, фінансову систему та екологічне управління.

У міжнародній практиці сформувалася низка ключових стратегічних підходів, які демонструють ефективність у просуванні ЦСР:

1. Інтеграція ЦСР у національне стратегічне планування. Успішні країни, зокрема Фінляндія, Німеччина, Португалія, інтегрують цілі сталого розвитку у середньо- та довгострокові національні стратегії розвитку. Це включає бюджетне планування, законодавчу діяльність, екологічну та соціальну політику. Наприклад, у Фінляндії ЦСР закріплені в національній Стратегії сталого розвитку, яку зобов'язані враховувати всі міністерства при формуванні політик [34].

2. Запровадження системи моніторингу і звітності. Сильна сторона таких країн, як Швеція та Канада, – у створенні інституцій незалежного моніторингу з доступними базами даних, щорічними оглядами та механізмами громадського контролю. Вони використовують розширені індикаторні платформи, синхронізовані з системою SDG Indicators Global Database [15].

3. Фінансова мобілізація та «зелене» інвестування. Для досягнення ЦСР необхідне суттєве збільшення обсягів фінансування. За оцінками UNCTAD, глобальна щорічна потреба становить 5-7 трлн дол США, а для країн, що

розвиваються – понад 2,5 трлн дол США [13]. У цьому контексті успішною практикою є впровадження зелених облігацій, соціального кредитування, інструментів ESG-інвестування та механізмів державно-приватного партнерства.

4. Розвиток глобального партнерства та інституційної синергії. Однією з ключових умов досягнення всіх Цілей сталого розвитку є широка міждержавна координація. Механізми, як-от High-Level Political Forum on Sustainable Development (HLPF) та Voluntary National Reviews (VNRs), створюють простір для обміну досвідом, узгодження стратегій та підвищення прозорості реалізації ЦСР. ООН, OECD, Світовий банк і ЄС координують глобальні зусилля через проєкти технічної допомоги, спільні індексні звіти та інтеграційні рамки дій [12; 34].

5. Інноваційні цифрові інструменти та відкриті дані. Сталий розвиток дедалі більше пов'язується з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Глобальні ініціативи, як-от Global SDG Indicator Platform, OECD SDG Tracker, UN Global Pulse, забезпечують відкритий доступ до аналітики, прогнозування, картування прогресу. Це дозволяє не лише органам влади, а й громадськості, науковцям та інвесторам приймати обґрунтовані рішення на основі актуальних даних [35].

Попри надзвичайно складні обставини, зумовлені війною, Україна продовжує реалізацію Порядку денного у сфері сталого розвитку. Згідно з Національною доповіддю про ЦСР (2020) та оновленими звітами 2023–2024 рр., уряд інтегрував ЦСР у ключові політики: Стратегію економічного відновлення, Національний план відбудови, Стратегію регіонального розвитку та Євроінтеграційний курс [3; 36].

Серед ключових національних інструментів і підходів:

1. Національна система моніторингу ЦСР

З метою ефективного управління процесом реалізації Цілей сталого розвитку Україна ще у 2017 році адаптувала глобальні індикатори до національного контексту. У результаті було визначено 86 національних індикаторів, які охоплюють усі 17 глобальних цілей з урахуванням українських соціально-економічних реалій. Їхню методологію розроблено за участі Держстату,

Міністерства економіки, Мінекології, міжнародних експертів і громадянського суспільства [3].

Ключовим інструментом є онлайн-платформа, що функціонує на базі Держстату й забезпечує відкритий доступ до статистичних даних, візуалізацій та змін індикаторів у регіональному розрізі. Вона дозволяє інтегрувати локальну звітність громад та формувати автоматизовані звіти, зокрема для наступного Добровільного національного огляду.

На основі цієї системи щорічно формуються звіти для уряду та міжнародних партнерів, а також забезпечується синхронізація з глобальною платформою SDG Global Database. Система виконує важливу функцію прозорості та координації допомоги з боку міжнародних інституцій.

2. Інтеграція ЦСР у політику повоєнного відновлення

Після початку повномасштабної агресії Росії Україна розробила Національну рамку відновлення (National Recovery Plan), презентовану на конференції в Лугано у 2022 році. Документ передбачає інтеграцію принципів сталого розвитку в усі сектори – економіку, енергетику, інфраструктуру, охорону здоров'я, освіту, екологію та систему управління [37].

Центральна ідея рамки – не лише відновити зруйноване, а перебудувати країну на засадах ЦСР, застосовуючи соціальні, екологічні та інституційні критерії. Великі інвестиційні проєкти, зокрема за участі донорів, мають відповідати принципам інклюзивності, кліматичної нейтральності та прозорості.

У сфері енергетики акцент зроблено на перехід до «зеленої» генерації – розвиток ВДЕ, систем зберігання енергії, децентралізованих мереж (smart grids) і енергоефективності. Це відповідає ЦСР 7 та ЦСР 13 і сприяє зменшенню залежності від викопного палива.

Також планується екосистемне просторове планування: рекультивація земель, відновлення болотних угідь, створення зелених зон у містах. Такий підхід підвищує екологічну й соціальну стійкість громад до майбутніх криз.

3. Партнерство з міжнародними інституціями

Україна активно залучає підтримку міжнародних організацій для реалізації Цілей сталого розвитку, співпрацюючи з UNDP, OECD, Європейським Союзом, GIZ, USAID та Світовим банком. Ця взаємодія охоплює низку напрямів: децентралізацію та розвиток місцевого самоврядування, соціальну інклюзію, цифровізацію публічних послуг, кліматичну адаптацію та зміцнення інституційної спроможності [36].

У 2024 році Програма розвитку ООН (UNDP) започаткувала новий проєкт для підтримки повоєнного відновлення України, який має на меті посилити реалізацію ЦСР через модернізацію державного управління, розширення місцевого самоврядування та сприяння сталим реформам.

4. Економічні інструменти та податкове стимулювання

В межах адаптації до принципів сталого розвитку в Україні поступово формуються економічні механізми підтримки «зеленого» переходу. Зокрема, законодавчо закріплено норми щодо «зелених» державних закупівель, які передбачають пріоритетність екологічно безпечної продукції. Запроваджуються також податкові пільги для підприємств, що впроваджують енергоефективні технології, використовують екосертифіковану сировину або відповідають стандартам екологічного менеджменту [38].

Крім того, реалізуються пілотні проєкти екосертифікації в аграрному секторі та промисловості, спрямовані на забезпечення прозорості у ланцюгах постачання та підвищення конкурентоспроможності українських виробників. У перспективі Україна має потенціал до запровадження національного ESG-рейтингу, що сприятиме залученню сталих інвестицій та посиленню довіри з боку міжнародних партнерів

Аналіз стратегій та інструментів реалізації Цілей сталого розвитку засвідчує, що ефективне впровадження ЦСР потребує цілісного міжсекторального підходу, який поєднує інституційну інтеграцію, фінансову підтримку, моніторинг, партнерство та інновації.

На глобальному рівні ключовими чинниками успіху виступають: інтеграція ЦСР у політики розвитку; сталий фінансовий потік; розвиток цифрових інструментів моніторингу; синергія міжнародних інституцій.

Ці елементи забезпечують системність, прозорість і результативність реалізації Порядку денного 2030.

В Україні також сформувалися важливі передумови для реалізації ЦСР, попри обставини війни. Національна система моніторингу, рамка відновлення, залучення міжнародної допомоги та початок «зеленого» інвестування свідчать про готовність адаптувати стратегічне планування до принципів сталості.

3.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності досягнення Цілей сталого розвитку

На основі проведеного аналізу глобальних тенденцій і національного контексту реалізації ЦСР можна сформулювати низку практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення результативності реалізації Порядку денного до 2030 року. Вони охоплюють як міжнародний рівень взаємодії, так і внутрішньодержавну політику, зокрема в умовах відбудови України.

1. Глобальний рівень

1.1. Зміцнити глобальну фінансову архітектуру на підтримку ЦСР

Одним із ключових бар'єрів досягнення Цілей сталого розвитку є хронічна нестача фінансових ресурсів, особливо в країнах Глобального Півдня. За оцінками ОЕСР, щорічний дефіцит фінансування ЦСР перевищує 3,9 трлн дол США, тоді як існуючі потоки офіційної допомоги розвитку (ODA) є недостатніми і нерівномірно розподіленими [34].

У зв'язку з цим доцільно:

- розширити програми грантової та пільгової підтримки (concessional finance) для країн із низьким і середнім доходом, особливо у сферах охорони здоров'я, освіти, кліматичної адаптації;
- створити цільові багатосторонні фонди в межах системи ООН, G20 або регіональних інституцій (наприклад, Європейського банку реконструкції та розвитку), які будуть спрямовані на фінансування ЦСР із чіткою прив'язкою до конкретних індикаторів;
- активізувати мобілізацію приватного капіталу шляхом розвитку інструментів сталого інвестування: «зелених» і соціальних облігацій, ESG-фондів, гарантій змішаного фінансування (blended finance), механізмів державно-приватного партнерства [38].

Зміцнення фінансової архітектури має передбачати також підвищення прозорості у звітності про витрати, пріоритетність інвестицій з високим мультиплікатором сталого впливу та залучення локальних банківських систем до реалізації проєктів у сфері ЦСР.

1.2. Посилити координацію між міжнародними інституціями

Ефективна реалізація глобального порядку денного до 2030 року неможлива без узгодженої взаємодії ключових міжнародних акторів – ООН, OECD, Європейського Союзу, Світового банку, G20 та регіональних ініціатив. Наразі існує ризик дублювання зусиль, фрагментації донорської підтримки та використання різних підходів до оцінки прогресу, що ускладнює комплексну оцінку результатів [35].

Рекомендується створення або зміцнення:

- єдиної цифрової платформи обміну даними щодо реалізації ЦСР, яка включала б інтегровані показники, кейси впровадження, прогнозні сценарії та інструменти оцінки впливу;
- глобального механізму координації технічної та фінансової допомоги, з чітким розподілом ролей між інституціями, залежно від регіону, тематики (освіта, енергетика, екологія) та рівня доходу країн;

- спільних рамок оцінки ефективності політик сталого розвитку, які забезпечували б порівнюваність результатів у різних країнах і були б узгоджені між ООН, OECD і Світовим банком.

Координація має охоплювати також підготовку спільних звітів, моніторинг використання донорських коштів та розширення партнерських механізмів у галузі інновацій і трансферу технологій. Такий підхід дозволить уникнути неефективного розпорошення ресурсів і підвищить вплив глобальної політики сталого розвитку.

1.3. Інвестувати в цифрову інфраструктуру моніторингу ЦСР

Сучасна система реалізації Цілей сталого розвитку значною мірою залежить від оперативного доступу до достовірних даних, що дозволяють своєчасно реагувати на виклики, прогнозувати ризики та адаптувати політики. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток цифрових інструментів моніторингу, які поєднують можливості big data, штучного інтелекту та хмарних платформ [35].

Країнам рекомендується:

- запроваджувати національні цифрові SDG-платформи, що інтегрують статистику, геопросторові дані, результати опитувань, оцінки ризиків і аналітику у форматі відкритих даних;
- використовувати інструменти штучного інтелекту (AI) для виявлення трендів, регіональних диспропорцій, раннього попередження регресу за окремими ЦСР;
- забезпечити сумісність і взаємодію з глобальними ініціативами, зокрема UN Global Pulse, OECD SDG Tracker, Eurostat SDG indicators.

Цифровізація системи моніторингу не лише підвищує точність та своєчасність управлінських рішень, а й розширює можливості громадського контролю, наукових досліджень і доступу донорів до об'єктивної інформації про потреби та результати. Це створює основу для більш ефективного, прозорого й інклюзивного управління сталим розвитком.

2. Національний рівень (Україна)

2.1. Інтегрувати ЦСР у повоєнну стратегію відбудови на всіх рівнях управління

Усі документи стратегічного планування – від Національного плану відновлення до місцевих програм розвитку – мають включати чіткі зв'язки з відповідними Цілями сталого розвитку та їхніми індикаторами. Це передбачає:

- адаптацію регіональних стратегій до рамкових цілей сталого розвитку;
- запровадження індикаторів ЦСР у бюджетне планування (SDG budgeting);
- підготовку муніципальних звітів (Local Voluntary Reviews) – за прикладом низки міст ЄС.

Такий підхід дозволить не лише забезпечити системність політики, а й отримати доступ до цільової міжнародної допомоги, орієнтованої саме на досягнення ЦСР.

2.2. Розширити державні інвестиції в пріоритетні напрями сталого розвитку

З огляду на обмеженість ресурсів у воєнний і повоєнний період, важливо забезпечити оптимальну концентрацію державних та донорських коштів у секторах із високим впливом на ЦСР: охорона здоров'я, освіта, соціальна інклюзія (ЦСР 3, 4, 10); енергоефективність, ВДЕ, кліматична адаптація (ЦСР 7, 13); інновації, цифровізація, інституційна спроможність (ЦСР 9, 16).

Доцільно також розширити практику «зелених» закупівель, фінансових стимулів для бізнесу та партнерств із місцевими громадами у впровадженні проєктів сталого розвитку.

2.3. Зміцнити інституційну спроможність органів влади у сфері сталого розвитку

Досягнення ЦСР вимагає підготовлених кадрів, міжвідомчої координації та ефективного адміністрування. Для цього необхідно:

- створити національний координаційний центр з питань ЦСР, підпорядкований Кабінету Міністрів;
- запровадити систему регулярного підвищення кваліфікації держслужбовців у сфері сталого розвитку та ESG;

- активніше залучати аналітичні центри, академічні установи та громадські організації до оцінки реалізації політик.

2.4. Посилити роль місцевого самоврядування у впровадженні ЦСР

Успішна реалізація сталого розвитку потребує децентралізованого підходу.

Рекомендується:

- надати громадам методичну підтримку для розробки місцевих стратегій ЦСР;
- стимулювати муніципалітети до участі в ініціативах Localizing the SDGs;
- запровадити механізми співфінансування проектів громад, що безпосередньо сприяють реалізації окремих Цілей.

2.5. Забезпечити сталий розвиток у рамках євроінтеграції

Враховуючи пріоритетність вступу до ЄС, Україні слід повністю інтегрувати ЦСР у виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію та Планом післявоєнного відновлення. Особливу увагу слід приділити:

- синхронізації національних і регіональних політик з Європейським зеленим курсом;
- доступу до інструментів фінансування ЄС (NDICI, Ukraine Facility, Horizon Europe);
- участі у європейських механізмах звітності та моніторингу SDG-індикаторів.

Реалізація Цілей сталого розвитку в Україні потребує переходу від декларацій до структурованої політики, що інтегрує ЦСР у всі етапи відбудови та стратегічного розвитку. Запропоновані рекомендації – як на глобальному, так і на національному рівнях – спрямовані на зміцнення інституцій, раціональне використання ресурсів, ефективну координацію та прозоре управління, що є критично важливим у післявоєнний період.

Реалізація Цілей сталого розвитку (ЦСР) у глобальному й національному контекстах потребує не лише політичної волі, а й комплексного підходу до управління, фінансування, моніторингу та залучення стейкхолдерів. Поряд із фінансовими та інституційними механізмами важливо акцентувати увагу на соціальній мобілізації, інноваціях та партнерстві як фундаментальних чинниках успішної реалізації Порядку денного до 2030 року.

Активна участь громадянського суспільства, включно з молоддю, є вирішальною умовою для формування сталого мислення, реалізації локальних ініціатив і контролю за політиками. З метою розширення участі населення в досягненні ЦСР рекомендується: запровадити освітні програми щодо ЦСР на всіх рівнях – від шкільної освіти до вищих навчальних закладів, включаючи неформальну освіту та програми для дорослих; стимулювати створення молодіжних проєктів і соціальних підприємств, які вирішують проблеми з екології, рівності, інклюзії та інновацій; розвивати механізми участі громадян – громадські консультації, бюджети участі, відкриті форуми – з метою обговорення та впровадження політик сталого розвитку; підтримувати діяльність неурядових організацій через спрощення процедур фінансування, створення центрів компетенцій із реалізації ЦСР на місцях.

Це дозволить створити підґрунтя для сталого громадянського діалогу та формування суспільного консенсусу навколо пріоритетів розвитку.

Інновації – рушійна сила для досягнення ЦСР, особливо в умовах нестабільності, воєнного впливу та обмежених ресурсів. Україні доцільно: підтримувати національні та регіональні інноваційні хаби, стартапи та кластери, що працюють у сфері «зелених» технологій, медичних інновацій, цифрових рішень; інтегрувати науково-дослідні установи в процеси формування, реалізації та моніторингу політик сталого розвитку; активізувати участь українських установ у міжнародних наукових програмах (наприклад, Horizon Europe, COST) для обміну досвідом і трансферу технологій; запровадити фінансові стимули для бізнесу у сфері досліджень та розробок, орієнтованих на ЦСР.

Це сприятиме формуванню економіки знань і пришвидшенню трансформаційних змін у ключових секторах.

Моніторинг ЦСР не може бути зведений лише до формального звітування. Він має забезпечити оперативний зворотний зв'язок, базуватися на відкритих даних і сприяти прийняттю обґрунтованих рішень. Для цього необхідно: створити прозору й доступну публічну платформу візуалізації досягнення ЦСР на національному, регіональному та муніципальному рівнях; впровадити інструменти

незалежної оцінки ефективності реалізації ЦСР, залучивши громадськість, науковців і донорів; регулярно оновлювати методології збору даних відповідно до міжнародних стандартів, зокрема з використанням супутникових даних, big data та AI-аналітики; інтегрувати SDG-моніторинг із цифровими системами бюджетування та стратегічного планування.

Таким чином, моніторинг перетворюється не лише на інструмент контролю, а й на платформу для публічного діалогу, співпраці та навчання.

Для ефективного використання доступних ресурсів (зокрема донорських коштів, інвестицій, грантів) важливо забезпечити фінансову спроможність на місцевому рівні. Рекомендується: запровадити програми навчання фінансовому менеджменту в контексті сталого розвитку для представників місцевого самоврядування, НУО та підприємців; створити консультативні центри щодо залучення фінансування проєктів у сфері ЦСР; адаптувати практики ESG-звітності для малого й середнього бізнесу, зокрема у сферах енергетики, транспорту, будівництва.

Це сприятиме більш активному залученню місцевих ініціатив до глобального порядку денного сталого розвитку та зменшенню фінансових ризиків.

Ефективна реалізація Цілей сталого розвитку вимагає багаторівневої взаємодії, синергії держави, громадянського суспільства, бізнесу та міжнародної спільноти [39]. Рекомендації, викладені вище, підкреслюють необхідність переходу від декларативного підходу до конкретних, вимірюваних дій. В умовах повоєнної відбудови України ЦСР мають стати не лише орієнтиром довгострокового розвитку, а й основою для формування нової, більш інклюзивної, справедливої та стійкої моделі суспільства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі на тему «Перспективний аналіз досягнення Цілей сталого розвитку ООН» було проведено комплексне дослідження теоретичних засад сталого розвитку, оцінено стан реалізації ЦСР на глобальному та національному рівнях, визначено основні фактори, що впливають на досягнення цілей, а також розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності їх реалізації в Україні в умовах сучасних глобальних трансформацій.

Дослідження теоретичних підходів до сталого розвитку дозволило встановити, що концепція сталого розвитку сформувалася як відповідь на загострення глобальних соціально-економічних та екологічних проблем. Вона базується на принципах збалансованого розвитку економіки, соціальної сфери та захисту довкілля. Прийняття у 2015 році Порядку денного в сфері сталого розвитку до 2030 року визначило нові пріоритети глобального розвитку, зокрема 17 Цілей сталого розвитку, які стали універсальними орієнтирами для держав світу.

Проведений аналіз засвідчив, що стан реалізації ЦСР у світі є нерівномірним. Деякі країни демонструють суттєвий прогрес у досягненні окремих цілей, особливо у сферах освіти, охорони здоров'я та гендерної рівності. Водночас багато країн з низьким і середнім рівнем доходів стикаються з хронічними викликами через обмежені ресурси, інституційну слабкість, політичну нестабільність та негативний вплив глобальних криз. Найбільше відставання зафіксовано у реалізації таких цілей, як подолання бідності, забезпечення доступу до якісної освіти та охорони здоров'я, боротьба зі зміною клімату та збереження екосистем.

Що стосується України, дослідження підтвердило, що стан реалізації ЦСР має значні особливості, зумовлені повномасштабною війною, соціально-економічною кризою та екологічними проблемами, які загострилися внаслідок війни. Військова агресія призвела до значних руйнувань інфраструктури, втрати людського капіталу, зростання рівня бідності та безробіття, поглиблення соціальної

нерівності. Ці фактори суттєво ускладнили досягнення таких цілей, як ЦСР 1 (Подолання бідності), ЦСР 3 (Здоров'я і благополуччя), ЦСР 8 (Гідна праця та економічне зростання), ЦСР 13 (Боротьба зі зміною клімату) та ЦСР 15 (Збереження екосистем суші).

Водночас Україна залишається активним учасником глобальної ініціативи сталого розвитку. Держава адаптувала національні індикатори ЦСР, запровадила систему моніторингу та звітності, а також інтегрувала основні положення Порядку денного 2030 у стратегічні документи з післявоєнного відновлення. Проте для забезпечення реального прогресу необхідні додаткові зусилля щодо зміцнення інституційної спроможності, залучення інвестицій, активізації міжнародної технічної допомоги та широкого впровадження інноваційних рішень.

На основі проведеного перспективного аналізу було розроблено три можливі сценарії досягнення ЦСР в Україні до 2030 року: песимістичний, базовий та оптимістичний. За песимістичним сценарієм Україна може досягти не більше 40% запланованих показників через тривалу війну, економічну рецесію та обмежені ресурси для відновлення. Базовий сценарій передбачає завершення активної фази бойових дій, поступове відновлення економіки та реалізацію реформ, що дозволить досягти близько 60% цілей. Оптимістичний сценарій базується на активній міжнародній підтримці, широкому впровадженні інноваційних рішень, інтенсивній інтеграції в європейський простір і ефективній реалізації стратегії сталого відновлення, що дасть змогу досягти до 70% цілей сталого розвитку.

Важливу роль у досягненні ЦСР відіграє поглиблення міжнародної співпраці та ефективне використання зовнішньої фінансової й технічної допомоги. Для України це передусім підтримка з боку структур Європейського Союзу, Світового банку, МВФ, UNDP, OECD та інших міжнародних організацій. Значний потенціал мають програми залучення інвестицій у відновлення інфраструктури, розвиток відновлюваної енергетики, підтримку малого та середнього бізнесу, впровадження екологічно чистих технологій. Розширення участі України в міжнародних ініціативах та проєктах у сфері сталого розвитку сприятиме не лише

прискоренню економічного зростання, а й досягненню високих соціальних та екологічних стандартів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування запропонованих стратегічних напрямів під час формування державної політики сталого розвитку, інтеграції ЦСР у програми післявоєнної відбудови та розробки регіональних стратегій соціально-економічного зростання. Результати дослідження можуть стати основою для удосконалення національної системи моніторингу ЦСР, підвищення ефективності бюджетного планування, оптимізації механізмів залучення іноземних інвестицій, а також підготовки аналітичних матеріалів для розробки проєктів міжнародної технічної допомоги. Крім того, запропоновані рекомендації можуть бути використані для активізації співпраці з міжнародними організаціями та донорськими структурами в рамках реалізації проєктів, орієнтованих на забезпечення сталого розвитку України.

Особливу увагу слід приділити розширенню ролі місцевого самоврядування у процесах досягнення ЦСР. Саме на рівні територіальних громад формуються конкретні проєкти, які безпосередньо впливають на добробут населення та якість життя. Залучення громад до планування та моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку, запровадження механізмів місцевої звітності за прогресом у досягненні цілей (Local Voluntary Reviews) та підтримка локальних ініціатив дозволять ефективніше реагувати на потреби населення і забезпечити реалізацію ЦСР на місцевому рівні.

Таким чином, досягнення Цілей сталого розвитку в Україні можливе лише за умов комплексного та міжсекторального підходу, що передбачає одночасне вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. Важливою складовою цього процесу є інтеграція принципів сталого розвитку у всі сфери державної політики, активізація участі місцевого самоврядування, підтримка підприємництва, впровадження сучасних технологій і залучення міжнародної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. 2015. URL: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
2. Sachs J., Lafortune G., Kroll C., Fuller G., Woelm F. (2024). Sustainable Development Report 2024. Cambridge University Press. URL: <https://sdgtransformationcenter.org/reports/sustainable-development-report-2024>
3. Міністерство економіки України. Добровільний національний огляд «Цілі сталого розвитку: Україна». URL: <https://me.gov.ua/view/4819b04d-99d6-47d3-a0db-fd4a4215f13d>
4. Meadows D.H., Meadows D.L., Randers J., Behrens W.W. The Limits to Growth. Universe Books, 1972. 205 p. URL: <https://www.donellameadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-scan-version.pdf>
5. United Nations. Report of the United Nations Conference on the Human Environment. Stockholm, 1972. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>
6. World Commission on Environment and Development. *Our Common Future* (Brundtland Report). Oxford University Press, 1987. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
7. United Nations. Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21>
8. United Nations. The Millennium Development Goals Report 2015. New York: United Nations, 2015. URL: [https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf)

9. Neumayer E. Weak versus Strong Sustainability: Exploring the Limits of Two Opposing Paradigms. Edward Elgar Publishing, 2010.
10. United Nations. The Sustainable Development Goals Explained. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
11. United Nations. SDG Indicators Metadata Repository. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/>
12. High-Level Political Forum on Sustainable Development. URL: <https://hlpf.un.org>
13. UNCTAD. World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All. Geneva: United Nations, 2023. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>
14. OECD. Development Aid at a Glance 2023. URL: <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development>
15. United Nations Statistics Division. SDG Indicators Global Database. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/>
16. United Nations. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202020%20review_Eng.pdf C. 4–5.
17. Яковенко М., Міхайлова Т. Оцінка екологічної безпеки регіонів України. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2020. №3. С. 97–101.
18. World Bank. World Development Indicators 2022. Washington, D.C.: World Bank, 2022. С. 42–44.
19. UN DESA. World Social Report 2024: Leaving No One Behind. URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/DESA-World-Social-Report_2024_FINAL_WEB.pdf
20. European Commission. Ukraine SDG Integration Mechanisms. URL: <https://international-partnerships.ec.europa.eu>

21. World Bank. Ukraine Economic Update – October 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/economic-update-october-2023>
22. UNDP. Ukraine Human Development Report 2023. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications>
23. Ministry of Economy and Finance of the Republic of Korea. Korean New Deal 2.0: National Strategy for a Great Transformation. Seoul: MOEF, 2022. URL: <https://english.moef.go.kr>
24. UNICEF Ukraine. Education under Attack 2023. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/reports>
25. WHO Ukraine. Mental Health Situation Report, 2023. URL: <https://www.who.int/ukraine>
26. Kyiv School of Economics. Russia will pay: Report on the assessment of direct damage caused to Ukraine's infrastructure. February 2024. URL: <https://kse.ua/damages>
27. Міністерство охорони навколишнього середовища та природних ресурсів України. Попередня оцінка екологічної шкоди – Каховська гребля. URL: <https://mepr.gov.ua>
28. UNDP. *Ukraine Humanitarian Needs Overview 2023*. New York: United Nations Development Programme, 2023. C. 11. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications>
29. International Labour Organization. *Social Protection Monitor: Ukraine – 2023 Report*. Geneva: ILO, 2023. C. 5–6. URL: <https://www.ilo.org/global/topics/social-security/lang--en/index.htm>
30. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UN OCHA). *Ukraine Humanitarian Response Plan 2023*. URL: <https://humanitarianaction.info/ukraine>
31. World Health Organization. Surveillance System for Attacks on Health Care – Ukraine 2024. URL: <https://extranet.who.int/ssa/Index.aspx>

32. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA). Ukraine: Humanitarian Needs Overview 2024. C. 5. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-humanitarian-needs-and-response-plan-2024-december-2023-enuk>

33. International Rescue Committee (IRC). Health Access in Crisis: Ukraine Situation Report, February 2024. C. 4. URL: <https://www.rescue.org/eu/country/ukraine>

34. OECD (2022). The Short and Winding Road to 2030: Measuring Distance to the SDG Targets. OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/af4b630d-en>.

35. United Nations Global Pulse. (2024). Harnessing Data Innovation for the SDGs. URL: https://www.unglobalpulse.org/wp-content/uploads/2024/04/GlobalPulse_Annual-Report_2024.pdf

36. UNDP Ukraine. (2024). UNDP launches new project to bolster Ukraine's recovery and sustainable development efforts. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/undp-launches-new-project-bolster-ukraines-recovery-and-sustainable-development-efforts>

37. Національний план відновлення України. План відновлення та розвитку України. Представлено на Конференції з відновлення України, Лугано, липень 2022 року. URL: <https://recovery.gov.ua>

38. EU4Environment (2023). Sustainable Public Procurement and eco-labelling in Ukraine. URL: <https://www.eu4environment.org/sustainable-public-procurement-and-eco-labelling-in-ukraine/>

39. Belényesi E., Lajó A. (2024). Perspectives on Sustainable Projects Aligned with UN Development Goals. *Pro Publico Bono – Public Administration*, 12(2), P. 173–192. URL: https://www.researchgate.net/publication/386105116_Perspectives_on_Sustainable_Projects_Aligned_with_UN_Development_Goals

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Огляд зарубіжної літератури

1. **Sachs J., Lafortune G., Kroll C., Fuller G., Woelm F. (2024). *Sustainable Development Report 2024*. Cambridge University Press.**

This annual report presents the Sustainable Development Goals Index and Dashboards, providing a comprehensive assessment of each country's progress towards the 17 SDGs. It includes global rankings, trends, and policy recommendations based on quantitative data. In this thesis, the report was used to evaluate Ukraine's performance in comparison with global averages, identify lagging goals, and justify the need for targeted reforms and strategic planning in the post-war context. The source also provided a structured methodology for assessing sustainable development indicators.

2. **Belényesi E., Lajó A. (2024). Perspectives on Sustainable Projects Aligned with UN Development Goals. *Pro Publico Bono – Public Administration*, 12(2), 173–192.**

This peer-reviewed article explores the alignment of corporate projects with the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs), analyzing both synergistic and conflicting interactions between specific goals. Using the case of Diageo's sustainability strategies, the authors present a methodology for assessing the multidimensional impacts of projects across SDG targets. In this thesis, the study was utilized to demonstrate the complexity of implementing sustainability policies in practice, particularly when addressing competing priorities such as environmental preservation (SDG 13), access to clean water (SDG 6), and responsible consumption (SDG 12). The framework proposed by the authors offers valuable insights for Ukrainian stakeholders aiming to integrate SDGs into national recovery and development planning while maintaining policy coherence.

3. **United Nations. (2015). *Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations.**

This foundational UN resolution adopted by the General Assembly sets out the 17 Sustainable Development Goals and 169 targets as part of a universal agenda for global development until 2030. It outlines the principles of sustainability, the commitment to leave no one behind, and the mechanisms for international cooperation and national implementation. In this thesis, the document was used to define the conceptual framework of sustainable development, structure the analysis of Ukraine's national progress, and support the alignment of Ukraine's recovery policies with global development priorities. It also served as the basis for interpreting indicators and targets in the empirical sections.

4. UNDP. (2024). Ukraine Human Development Report 2024. United Nations Development Programme.

This report provides an in-depth analysis of Ukraine's human development dynamics in the context of the ongoing war. It explores the effects of the conflict on health, education, income, social cohesion, and mental well-being. The publication applies the Human Development Index (HDI) and complementary indicators to assess regional disparities and long-term risks. In this thesis, the report was used to contextualize Ukraine's progress towards the SDGs, particularly Goals 1, 3, 4 and 10, and to demonstrate the setbacks caused by war-related disruptions. It also helped identify vulnerable population groups and areas requiring targeted policy interventions.

5. UNCTAD. (2023). World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All. United Nations Conference on Trade and Development.

This flagship report analyzes global trends in foreign direct investment, with a special focus on sustainable energy transition. It highlights challenges and opportunities for mobilizing capital to accelerate the implementation of SDG 7 and climate-related goals. In this thesis, the report was used to explore investment flows to developing countries, including Ukraine, and to evaluate international funding mechanisms that could support green recovery. It also contributed to the understanding of global policy frameworks for sustainable finance and the importance of ESG standards in attracting international capital.

6. World Bank. (2023). Ukraine Economic Update – October 2023. World Bank.

This report provides an assessment of Ukraine's macroeconomic performance and key challenges faced due to the ongoing conflict. It includes analysis of the impact on economic growth, infrastructure, and human capital, as well as projections for recovery and reconstruction. The document also discusses the role of international financial institutions and donor support in Ukraine's recovery. In this thesis, the World Bank report was used to understand the economic context in which Ukraine strives to meet its SDGs, particularly in relation to rebuilding infrastructure, ensuring energy security, and supporting vulnerable populations.

7. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA). (2024). Ukraine Humanitarian Needs and Response Plan 2024.

This comprehensive report outlines the humanitarian situation in Ukraine for 2024, highlighting that nearly 15 million people are in need of assistance, with a focus on supporting 8.5 million of the most vulnerable. It details the impact of the ongoing conflict on civilian infrastructure, access to essential

services, and the displacement of populations. In this thesis, the report was utilized to provide context on the humanitarian challenges facing Ukraine, particularly in relation to the Sustainable Development Goals concerning health, education, and poverty alleviation. It also informed the analysis of international humanitarian response mechanisms and funding allocations.

8. European Commission. (2023). Ukraine SDG Integration Mechanisms.

This resource outlines the European Commission's approach to supporting Ukraine in aligning its national development strategies with the Sustainable Development Goals (SDGs). The publication provides insights into mechanisms for policy coordination, institutional cooperation, and EU–Ukraine integration within the framework of sustainable development. In this thesis, the document was referenced to examine the structural and institutional mechanisms through which the EU promotes SDG mainstreaming in Ukraine. It also contributed to the discussion on policy coherence and the role of external actors in facilitating national sustainability agendas.

9. OECD. (2022). The Short and Winding Road to 2030: Measuring Distance to the SDG Targets.

This report presents a comparative assessment of how OECD countries, including associated states, are progressing toward the SDGs. It provides a detailed methodology for measuring the “distance” each country must travel to achieve specific targets by 2030. In this thesis, the report was used to evaluate Ukraine's relative position compared to other European states, to identify key policy gaps, and to assess institutional and statistical readiness for SDG tracking. It supported the formulation of strategic directions for strengthening Ukraine's SDG performance through better governance and monitoring tools. Additionally, the document helped substantiate the need for improved inter-agency coordination and harmonization of national indicators with global benchmarks.

10. United Nations Global Pulse. (2024). Harnessing Data Innovation for the SDGs.

This publication explores how data innovation and digital technologies can be leveraged to improve SDG monitoring, evaluation, and decision-making. The report presents case studies from various countries and UN agencies, showcasing how big data, AI, and alternative data sources support real-time policy responsiveness. In this thesis, the report was used to highlight the importance of digital transformation for sustainable development governance in Ukraine, particularly in improving transparency, adaptive policymaking, and citizen engagement in the SDG implementation process. Furthermore, it reinforced the relevance of integrating non-traditional data sources into Ukraine's post-war recovery strategies to ensure evidence-based decision-making.

Annotation

Khitrova A.O. «Prospective analysis of the achievement of the UN Sustainable Development Goals». Manuscript.

Qualifying bachelor's thesis on specialty 292 «International economic relations», 2025.

The paper explores the theoretical foundations and global policy framework of sustainable development. Particular attention is paid to the evolution of the concept, the content of the 2030 Agenda for Sustainable Development, and the role of international organizations in coordinating its implementation.

The main part of the thesis presents a comparative analysis of the achievement of the Sustainable Development Goals (SDGs) at the global level and in Ukraine. The research highlights the uneven progress, the influence of economic, social and environmental factors, and the impact of Russia's full-scale war against Ukraine on the SDG agenda. The author examines relevant data, international rankings, and national reports to identify the most critical challenges and opportunities.

The prospective section of the thesis offers scenario modelling of Ukraine's progress towards the SDGs by 2030. Based on current trends and external support, the paper proposes strategic instruments and recommendations for improving SDG implementation, particularly in the context of post-war recovery and Ukraine's integration with the European Union.

The conclusions provide a general assessment of Ukraine's potential to meet the SDGs and underline the importance of sustainability-oriented governance for national development.

Key words: sustainable development, Sustainable Development Goals, Ukraine, 2030 Agenda, recovery, global challenges, strategy, indicators, public policy.

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи антиплагіатною інтернет-системою Strikeplagiarism:

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок

Перспективний аналіз досягнення Цілей сталого розвитку ООН

Автор

Науковий керівник / Експерт

Хітрова А.О.Любачівська Р.З.

підрозділ

кафедра європейської економіки і бізнесу

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

11385

Кількість слів

КЦ

88384

Кількість символів

Тези для збірника кафедри ЄЕІБ

Хітрова А.О.

“Міжнародні економічні відносини”, 4 курс

Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри європейської економіки і бізнесу Любачівська Р.З.

СТАЛІЙ РОЗВИТОК ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Сталий розвиток дедалі частіше розглядається не лише як стратегічна модель, що поєднує економічні, соціальні та екологічні компоненти, а і як практична основа формування державної політики, особливо в умовах криз. Для України, яка з 2022 року зазнала масштабної руйнації інфраструктури, економіки та людського капіталу внаслідок війни, концепція сталого розвитку набуває нового змісту. Її інтеграція у політику відбудови дозволяє уникнути повторення вразливих моделей минулого, натомість формує економіку, орієнтовану на стійкість, екологічну збалансованість і соціальну справедливість.

Після ухвалення Порядку денного ООН до 2030 року (Agenda 2030) Україна адаптувала 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) до національного контексту, затвердила систему індикаторів,

провела два добровільних національних огляди (2017, 2020) та імплементувала ЦСР у державне програмування [1; 2, с. 12–16]. У 2022 році був представлений Національний план відновлення України, структурований відповідно до ЦСР. Він передбачає залучення понад 750 млрд дол. США для реалізації проєктів у семи напрямках, зокрема зеленої трансформації, цифровізації, розвитку людського капіталу, регіонального розвитку, утвердження правової держави, євроінтеграції та безпеки [1].

Сталий розвиток закладено як основа кожного напрямку. Наприклад, енергетична трансформація (ЦСР 7, 13) орієнтується на відновлювані джерела та енергоефективність; модернізація освіти (ЦСР 4) – на інклюзію та цифрові навички; розвиток промисловості та інфраструктури (ЦСР 9) передбачає інновації та екологічну адаптацію. Усі пріоритети також корелюють із європейською Зеленою угодою (EU Green Deal).

За Sustainable Development Report 2024, Україна посідає 44-те місце серед 166 країн. Відповідно до графіка SDG Dashboards and Trends (рис.1), лише одна ціль – ЦСР 10 «Скорочення нерівності» – позначена як досягнута, однак навіть у цьому випадку спостерігається негативна динаміка. Найгірші показники зафіксовано щодо ЦСР 3 (здоров'я), ЦСР 8 (гідна праця), ЦСР 15 (екосистеми) та ЦСР 16 (мир і справедливість) – вони мають статус «серйозні виклики залишаються». Більшість інших цілей, включно з ЦСР 4, 5, 7, 9 та 13, перебувають на рівні помірного прогресу, що свідчить про часткове виконання, але зі стагнацією чи дуже повільним зрушенням. Загалом, позитивна динаміка фіксується лише за 6 цілями, тоді як 9 залишаються без змін або погіршуються.

SDG Dashboards and Trends

Рис. 1. Динаміка реалізації Цілей сталого розвитку в Україні за окремими напрямками
Джерело: *Sustainable Development Report 2024, SDG Index Dashboard [Електронний ресурс].* –
Режим доступу: <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/ukraine>

Добровільний національний огляд 2020 року вказує на ключові інституційні прогалини: фрагментовану координацію між міністерствами, недостатню участь громад у процесах планування, відсутність локалізації ЦСР на рівні територіальних громад [2, с. 31–33].

На регіональному рівні окремі громади, зокрема Львівська, Дніпровська та Чернігівська, розпочали впровадження елементів політики сталого розвитку — зокрема екологічної оцінки, цифрової візуалізації соціальних ризиків, гендерно орієнтованого бюджетування. У Дніпрі реалізовано проєкт розвитку зеленого транспорту (ЦСР 11, 13), а у Львові — ініціативи з підвищення енергоефективності громадських будівель (ЦСР 7).

Для оцінювання результативності використовуються інструменти багатокритеріального аналізу (АНР, TOPSIS), інтегральні індекси, платформи типу SDG Tracker. У дослідженні Яковенка М. та Михайлової Т. (2020) продемонстровано, як за допомогою інтегрального підходу можна

виміряти екологічну безпеку регіонів і побудувати карту ризиків [4, с. 97–101]. Такі аналітичні механізми допомагають здійснювати доказове планування навіть в умовах дефіциту ресурсів.

Міжнародні партнери також вимагають дотримання принципів сталого розвитку при наданні допомоги. У 2024 році понад 70 % проєктів, профінансованих ЄБРР і Світовим банком в Україні, були пов’язані з критеріями ESG (екологія, соціум, управління) [3]. Це включає як екологічно чисте будівництво, так і підтримку соціального підприємництва, цифрових сервісів, доступної інфраструктури.

Для більш ефективної інтеграції ЦСР в національну політику Україна має зосередитися на кількох ключових завданнях:

- підвищення прозорості даних: на сьогодні лише близько 60 % індикаторів мають повне статистичне покриття;
- посилення ролі місцевого самоврядування: більшість територіальних громад досі не включають ЦСР у власні стратегії розвитку;
- стимулювання міжсекторальної співпраці: важливо забезпечити координацію між державою, бізнесом, громадянським суспільством і науковими установами;
- розвиток інституційної спроможності та кадрового потенціалу, орієнтованого на досягнення сталих результатів і моніторинг політик.

Порівняння з країнами Центрально-Східної Європи підтверджує ефективність сталого підходу в післякризовий період. У Хорватії та Грузії впровадження стратегій сталого розвитку дозволило не лише відновити інфраструктуру, а й сприяло зростанню індексу людського розвитку, гендерної рівності та інвестиційної привабливості. Це доводить, що сталий розвиток є не лише ціннісним орієнтиром, а й практичною основою політики відновлення.

Таким чином, ЦСР перетворюються з глобального документа на дієвий інструмент управління в умовах кризи. Їх впровадження в Україні відкриває можливості не лише для технічної та економічної реконструкції, а й для формування майбутнього розвитку на засадах справедливості, екологічної безпеки, інклюзії та партнерства.

Література

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
2. Міністерство економіки України. Добровільний національний огляд: Україна. Цілі сталого розвитку. Київ: 2020. – С. 12–16, 31–33.
3. Sachs J., Lafortune G., Kroll C., Fuller G., Woelm F. Sustainable Development Report 2024. Cambridge University Press, 2024. – С. 20–21.
4. Яковенко М., Михайлова Т. Оцінка екологічної безпеки регіонів України // Економіка природокористування і охорони довкілля. – 2020. – №3. – С. 97–101.

Глобальний розподіл динаміки ЦСР у 2024 році

Джерело: Sustainable Development Report 2024 [2]

Панель досягнення Цілей сталого розвитку в Україні, 2024

Джерело: Sustainable Development Report 2024 [2]